

ปัญหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษามโนทัศน์ของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษาเพื่อจะทราบความเข้าใจ ความคิดเห็น และความต้องการของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษา

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญมากสำหรับทุกคน เพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของแต่ละคน ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ อุบนิสัย และทัศนคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างสบาย¹

สำหรับประเทศไทยแล้ว การศึกษาระดับประถมศึกษาถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท และมีโอกาสได้รับการศึกษาแต่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะการศึกษาระดับนี้รัฐบาลบังคับให้ทุกคนเข้าเรียนโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว โอกาสเรียนต่อชั้นสูงขึ้นไม่มีเป็นส่วนน้อย แม้ในระดับประถมศึกษาเองผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประมาณ ร้อยละ 32 - 33 เท่านั้น ที่เข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5²

¹Hanne J. Hicks, Administrative Leadership in Elementary School (New York: The Ronald Press Co., 1956), p. 41.

²กรมการปกครอง, วิทยาการเกี่ยวกับการศึกษาประชาบาล (พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2515), หน้า 6.

ดังนั้น การจัดการประถมศึกษา ควรจะจัดให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในการนำไปใช้ใหม่มากที่สุด โดยศึกษาสภาพของท้องถิ่น ตลอดจนความคิดเห็น ความเข้าใจ และความต้องการของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการประถมศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไป ทั้งนี้เพราะ

1. สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งด้าน อาชีพ ประเพณี และอื่นๆ สิ่งที่จะนำมาสอนควรสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นที่จะนำไปใช้ปรับปรุงชีวิต และความเป็นอยู่ ใ้ได้อย่างเหมาะสม³

2. จะทำให้ประชาชนรักท้องถิ่น ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น ไม่อพยพหนีจากชนบทเข้าไปทำงานทำในเมือง ซึ่งในปัจจุบัน คนในชนบทหนีเข้าไปทำงานทำในเมืองกันมาก เพราะการจัดการประถมศึกษา ไม่ได้ส่งเสริมให้มีความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ หรือช่วยพัฒนาชนบทเลย แต่เป็นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การศึกษาที่สูงขึ้น และเพื่อให้งานทำในเมือง⁴

³เกียรติ ช่วยการ, "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ในเขตการศึกษา 4 เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา," วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 5(2518), 89 - 95.

⁴นิโคลัส เบนเนคต์, "ปัญหาการเพิ่มประชากรและการอพยพเข้าสู่เมืองของคนชนบท : การเปลี่ยนแปลงการศึกษาจะช่วยหยุดยั้งความหายนะที่เกิดขึ้นได้ไหม," ศูนย์ศึกษา, 1(กรกฎาคม-กันยายน, 2517), 68-75.

3. การจัดการประถมศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น จะได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูง และแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้มากขึ้น เพราะแต่เดิมประชาชนเห็นว่าตนเองเป็นฝ่ายรับประโยชน์มากกว่าจะเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ⁵

4. ผลจากการที่ผู้เรียนนำความรู้ไปพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและท้องถิ่น ให้อยู่ดีกินดี จะช่วยลบล้างปัญหาต่างๆ ลงได้มาก ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง ทั้งในทาง เศรษฐกิจ สังคม และก้นการ เมืองด้วย⁶

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาสำหรับประชาชนของไทยนั้น เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2427 โดยตั้งโรงเรียนวัดมหรธพาราม ขึ้นเป็นโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรเป็นโรงเรียนแรก และในปีต่อมาก็ได้ขยายโรงเรียนไปยังส่วนภูมิภาคได้อีก 5 โรงเรียน⁷

⁵ เอกวิทย์ ณ ฒาง, "สภาพและปัญหาการศึกษา," ศูนย์ศึกษา, 1 (มกราคม-กันยายน, 2515), 13.

⁶ ประทีป สยามชัย, "ปัญหาในการพัฒนาประเทศ," ประชาศึกษา, 7 (กุมภาพันธ์, 2513), 263-368.

⁷ บัณฑิต พงษ์พานิช, การศึกษา (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 6.

การจัดการศึกษาในระยะนั้นยังไม่แพร่หลาย และประชาชนยังไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน เพราะเกรงจะถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร จนถึง พ.ศ.2441 จึงเริ่มมีโครงการศึกษาเป็นครั้งแรก เพื่อจัดการศึกษาให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ และหลังจากนั้นก็มีการปรับปรุง แผนการศึกษา และโครงการ-ศึกษา ให้เหมาะสมขึ้นอีกในปี พ.ศ.2445, 2450, 2456, 2459 และ พ.ศ.2464 โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2464 นั้น ได้ประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา ให้อำนาจให้ราษฎรทั้งชายและหญิงที่อยู่ในวัยเรียน ได้เข้าเรียนในโรงเรียนทุกคนด้วย⁸

ในปี พ.ศ.2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาจึงเปลี่ยนแนวจุดมุ่งหมาย และการจัดให้สอดคล้องกับ การเมือง และการปกครองของประเทศ

หลังจากนั้น ก็มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาชาติให้เหมาะสมกับสภาพของบ้านเมืองเรื่อยมา ใน พ.ศ.2479, 2494 และ พ.ศ.2503 ซึ่งแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2503 ได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน⁹

ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับประชาชน ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เป็นการกำหนดโดยผู้บริหาร การศึกษาจากส่วนกลางตลอดมา โดยพยายามจัดให้สอดคล้องกับสภาพ ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาเอง โดยไม่ได้ศึกษา ความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน และผู้เรียนเลย

ดังนั้นจึงมีปัญหว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าใจการจัดการประถมศึกษาของรัฐบาลหรือไม่ และตรงกับความต้องการของประชาชนที่จะนำไปใช้หรือไม่ เพราะมีรายงานวิจัยที่ กรมสามัญศึกษา¹⁰

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-9.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-12.

¹⁰ กรมสามัญศึกษา, "สัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษามัธยมศึกษา," วารสาร การวิจัยทางการศึกษา, 3(2516), 18-27.

ได้ศึกษาเรื่องสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาระดับมัธยม จากกลุ่มตัวอย่างใน 22 จังหวัด ทุกภาคการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางสัมฤทธิ์ผลในการขยายศึกษาระดับมัธยมในทัศนะของผู้ปกครอง ของเด็กคือ พ่อ แม่ และผู้ปกครองส่วนใหญ่เกินกว่า ร้อยละ 70 ไม่เข้าใจสาระสำคัญของกฎหมาย การศึกษาระดับมัธยม หรือเข้าใจบ้างก็เฉพาะที่สำคัญ คือการที่ต้องส่งเด็กมาเรียนต่อจนอายุครบ 15 ปี หรือต้องสอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ไม่ทราบว่าลูกของตนเรียนอะไร เพื่อประโยชน์อันใด แต่มี ผู้ปกครอง ร้อยละ 80 มีทัศนคติที่ดี โดยเห็นว่าทำให้เด็กมีความรู้สูงขึ้น และร้อยละ 15 แจ้งว่า ที่ส่งไปเรียนเพราะถูกบังคับโดยกฎหมาย ในด้านการส่งเสริมการศึกษาของเด็กนั้น ยังพบว่า ร้อยละ 89 ของผู้ปกครอง ไม่ได้ส่งเสริมการศึกษาของเด็กเลย ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ปกครองไม่ทราบอะไร และ ไม่ทราบว่า จะส่งเสริมอะไร ในด้านความต้องการที่จะให้การศึกษาแก่เด็กนั้น ผู้ปกครองส่วนมาก มีความต้องการให้เรียนแต่ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ต้องการให้เด็กเรียนสูงๆ ขึ้น ส่วนจะต่อไปอย่างไร นั้น ไม่สามารถจะเชื่อมการศึกษามาสู่ประโยชน์ชีวิตข้างหน้าได้ ทั้งๆ ที่ความต้องการในเรื่องอาชีพ ของเด็กนั้นผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องการให้เด็กเรียนวิชาชีพ เพื่อจะออกมาประกอบอาชีพต่อไป

จากปัญหาเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง "มโนทัศน์ของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษา"

มโนทัศน์ (Concept) ก็เซคโค¹¹ (De Cecco) ให้ความหมายไว้ว่า มโนทัศน์หมายถึง ประเภทของสิ่งเร้าที่มีลักษณะบางประการ หรือหลายประการร่วมกัน สิ่งเร้า เหล่านี้ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ สิ่งที่มีชีวิต และอื่นๆ ตัวอย่างของมโนทัศน์ได้แก่ มนุษย์ สุนัข ความดี หนังสือ เป็นต้น

¹¹ John P. De Cecco, The Psychology of Learning and Instruction : Educational Psychology (New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1968), p. 388.

แมคโดนัลด์¹² (Mc Donald) ให้ความหมายไว้ว่า มโนทัศน์ คือ ประเภทของสิ่งเร้า หรือเหตุการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะร่วมกัน มโนทัศน์ไม่ใช่เหตุการณ์ หรือสิ่งเร้าในตัวของมันเอง เป็นเพียงประเภทของสิ่งเร้าเท่านั้น

บรูเนอร์ และคณะ¹³ (Bruner, et al.) ให้ความหมายไว้ว่า มโนทัศน์ หมายถึง การจัดประเภทของสิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่างๆ การมีมโนทัศน์จะทำให้อินทรีย์เข้าใจ สิ่งแวดล้อมได้ง่ายขึ้น เพราะอาศัยการจัดประเภทเข้าช่วยนั่นเอง

แฮริแมน¹⁴ (Harriman) ให้ความหมายไว้ว่า มโนทัศน์ คือ แนวความคิด (Idea) ที่เกิดจากการรับรู้ในเรื่องนั้นๆ หลายทาง หรือเป็นภาพในใจ (Mental Image) ของเหตุการณ์ หรือเป็นคุณลักษณะ หรือ ปริมาณของสิ่งนั้นๆ

สรุปได้ว่า มโนทัศน์ คือ การจัดประเภทของสิ่งเร้าที่มีลักษณะต่างๆ ร่วมกัน สิ่งเร้านี้อาจ เป็น สิ่งของ สิ่งมีชีวิต กิจกรรม หรือเหตุการณ์ต่างๆ ดังนั้น มโนทัศน์ของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษา ก็คือ กิจกรรมประเภทต่างๆ ที่เรียกว่า การประถมศึกษา ตามแนวความคิดของชาวชนบท

¹²Federic J. Mc Donald, Educational Psychology (2d ed.; California : Wadsworth Publishing Co., Inc., 1965), p. 162.

¹³J. S. Bruner, et al., A Study of Thinking (New York : John Wiley and Sons Inc., 1956), p. 41.

¹⁴Philip L. Harriman, Hand Book of Psychological Terms (New Jersey : Littlefield, Adams & Co., 1935), p. 38.

การศึกษามโนทัศน์ ความคิดเห็น หรือ ทศนคติ ของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษา และการศึกษายังมีน้อย มีผลการวิจัย ของ แผนกสังคมและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ย้ายถิ่นไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ในนิคมสร้างตนเอง โพธิ์ทะเล จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 212 ราย ด้วยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนการเห็นคุณค่า ของการศึกษานั้น ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เห็นคุณค่าของการศึกษา ต้องการให้บุตรได้เรียนสูงๆ คือประมาณ ร้อยละ 33 ต้องการให้บุตรเรียนสูงสุดตามสติปัญญาของบุตร ผู้ที่จะให้บุตรเรียนแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีค่าสุด เพียงร้อยละ 9.9 เท่านั้น¹⁵

โยชิโอะ กอนโด และ โนบุโอะ อันโด¹⁶ ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนชั้น ในโรงเรียน ประถมศึกษา ในประเทศไทย โดยเฉพาะเจตนคติของบิดา มารดา ที่มีต่อการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 103 คน ผลการศึกษาในส่วนเจตนคติต่อการศึกษา ประชาชนที่เห็นว่า การศึกษาจะเป็นทางนำไปสู่อาชีพของบุตรชาย มีร้อยละ 63 และเป็นทางนำไปสู่อาชีพของบุตรหญิง มีร้อยละ 62 และที่เห็นว่าบุตรจะได้ประโยชน์จากการไปโรงเรียน ประถมศึกษา มีร้อยละ 65

จากงานวิจัยทั้ง 2 ฉบับ ได้ผลสอดคล้องกันในเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ที่เห็นว่าการศึกษา และ การประถมศึกษา มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุตรหลาน

¹⁵ วิชัย ทัศนศิริ, "ความต้องการของสังคมที่มีต่อการศึกษา," ศูนย์ศึกษา, 3(มกราคม-มีนาคม, 2516), 79.

¹⁶ โยชิโอะ กอนโด และ โนบุโอะ อันโด, "สาเหตุที่ทำให้นักเรียนชั้นในโรงเรียน ประถมศึกษา ในประเทศไทย โดยเฉพาะเจตนคติของบิดา มารดา ที่มีต่อการศึกษา," วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 3(2516), 39-44.

จุดมุ่งหมายของการศึกษา และการประถมศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับประชาชนตั้งแต่แรกเริ่ม พ.ศ.2427 จนถึง พ.ศ.2440 นั้น
ไม่ได้แถลงจุดมุ่งหมายเป็นที่แน่นอน แต่สรุปจากลักษณะการจัดและเนื้อหาวิชาที่เรียนไว้คือ

1. ให้อ่านหนังสือ และ เข้ารับราชการ
2. เพื่อกล่อมเกล่าจิตใจ
3. เพื่อฝึกฝนอาชีพเฉพาะอย่าง เช่น หัตถกรรม งานช่างต่างๆ เป็นต้น
4. เพื่อให้ลูกหลานที่เป็นไทได้ฉลาดขึ้น
5. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ¹⁷

ในปี พ.ศ.2441 เป็นปีที่เริ่มมีโครงการศึกษา และในปีต่อๆมาก็มีการเปลี่ยนแปลง
แผนการศึกษา หรือโครงการศึกษากันอีก ในปี พ.ศ.2445, 2450, 2456, และ 2459
ในช่วงนี้ มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกัน คือ

1. ให้เรียนวิชาสามัญ เพื่อให้อ่านหนังสือ เป็นพลเมืองดี บรรพบุรุษ และประกอบ
อาชีพเป็นราษฎรสามัญ
2. ให้เรียนวิชาวิสามัญ เพื่อประกอบอาชีพเฉพาะอย่าง เช่น หัตถกรรม งานช่าง
งานเสมียน ค้าขาย เป็นต้น¹⁸

¹⁷ วุฒิชัย มูลศิลป์, "แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาของไทยจากสมัยสุโขทัย
จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับวิชาการ,
14(มกราคม-มีนาคม, 2519), 204-217.

¹⁸ หนังสือ พฤษภาคม วัน เรื่องเดิม, หน้า 7-8.

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ.2427-2440 และ ในช่วง พ.ศ.2441-พ.ศ.2459 ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายหลักเดียวกัน คือ ให้อาชีพ มีความประพฤติดี เป็นพลเมืองดี ประกอบอาชีพได้ จะแตกต่างกันบ้างในด้านการจัดชั้นเรียนและเพิ่มวิชาข้างบางอย่างเท่านั้น

ในปี พ.ศ.2464 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาเพื่อบังคับให้ประชาชนทุกคนที่อยู่ในวัยเรียนได้เข้าเรียน จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษา 2464 คือ ให้ความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาสามัญ ตามเหมาะสมแก่สภาพ เพื่อให้รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี เป็นพื้นฐานพอเหมาะแก่ที่จะต้องนำไปใช้ทุกวันนี้ รู้จักทางที่จะรักษาตัว รักษาทรัพย์สิน และชื่อเสียง รู้จักการทำมาหากินตามภูมิลาเนาของตน ¹⁹

ในปี พ.ศ.2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย คณะราษฎรมีหลักการในการจัดการศึกษา คือ ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา การอบรมในระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ เรียนรู้เรื่องธรรมชาติ การงาน การสมาคม ฉึกฉนให้รอบรู้ มีความคิด มีเหตุผล มีจรรยา กำลังกายกำลังใจดี มีจริยศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของไทย มุ่งให้ออกไปประกอบอาชีพได้ มีอนามัยและศีลธรรมอันดี ²⁰

จุดมุ่งหมายทั่วไปของแผนการศึกษา 2475 คือ ²¹

1. ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามอัธยาศัยคือตามกำลังสติปัญญาและทุนทรัพย์
2. เพื่ออาชีพ ให้เรียนทั้งวิชาสามัญศึกษา และ วิชาสามัญศึกษาตามกำลังปัญญา และ ทุนทรัพย์

¹⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2435-2507
(พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 280.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 308-309.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 313-4.

3. ให้จัดการศึกษาเป็น 3 ส่วนคือ

- ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดี
- ข. พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
- ค. พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์

แผนการศึกษา 2479 มีจุดมุ่งหมายสรุปได้ดังนี้ ²²

1. ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบรัฐธรรมนูญ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติ
2. ให้ได้รับการศึกษาทั้งวิชา สามัญศึกษา และ อาชีวศึกษา
3. ให้จัดการศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา
4. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนตามระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อส่งเสริมให้ได้เรียน ตามสมควรแก่ศักยภาพ

แผนการศึกษา 2494 ได้ปรับปรุงเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยและประเทศ
ยิ่งขึ้น จึงกำหนดจุดมุ่งหมายแผนการศึกษาชาติใหม่ สรุปได้คือ ²³

1. ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่ศักยภาพ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรง อนามัยสมบูรณ์ ประกอบอาชีพได้ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
2. ให้เรียนอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15
3. ให้รู้จักขนบขวดยหาความรู้และความจักเจนเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ
4. ให้จัดการศึกษาเป็น 4 ส่วน คือ
 - ก. จริยศึกษาให้วิวัฒนาการ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 - ข. พลศึกษา ให้มีอนามัยสมบูรณ์ มีใจเป็นนักกีฬา

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 341-3.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 364.

ค. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้ รู้จักใช้คุณยพินิจในการทำงานทั่วไป

ง. หัตถศึกษา ฝึกฝนการใช้มือทำงาน เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และให้ความซบซนหมั่นเพียร

แผนการศึกษาชาติ 2503 มีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้ดังนี้²⁴

1. ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่ศักยภาพ เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม วัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ประกอบอาชีพและทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ
2. ให้เรียนอยู่ในโรงเรียนจนอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์
3. ให้รู้จักขนขวายหาความรู้และประสบการณ์
4. เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม และสอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจ และการปกครองของประเทศ โดยจัดการศึกษาเป็น 4 ส่วน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ถือว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกับตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนและผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม
2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง

²⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 378-9.

4. ให้ความสำคัญในการ เป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ
5. ให้ความมั่นคงและถูกต้องความเสมอภาค ความสุจริต และความยุติธรรม
6. ใ้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ใ้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามารถในการประกอบอาชีพและการใช้จ่าย ใ้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่างๆโดยชอบด้วยกฎหมาย
8. ใ้มีความสามารถในการคิดคือทำความเข้าใจ และร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักการแสวงหาความจริง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติ ปัญญา และโดยสันติวิธี
9. ใ้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าใน วิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ²⁵

สรุปจุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ 2464 - 2520 ได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1-1 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ 2464 - 2520

จุดมุ่งหมาย	แผนการศึกษาชาติ					
	2464	2475	2479	2494	2503	2520
1. ทุกคนได้เรียนในโรงเรียนตามอัธยาศัย	✓	✓	✓	✓	✓	—
2. ใ้ทุกคนได้เรียนทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพ	✓	✓	✓	—	—	—
3. ใ้สามารถ ออกไปประกอบอาชีพได้	✓	✓	✓	✓	—	✓

²⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 1-2.

ตารางที่ 1-1 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ 2464 - 2520 (ต่อ)

จุดมุ่งหมาย	แผนการศึกษาชาติ					
	2464	2475	2479	2494	2503	2520
4. ให้ความประพฤติดี เป็นพลเมืองดีระเบียบวินัย	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. ให้อุจรักับดีชอบต่อตนเอง, ครอบครัว, ท้องถิ่น, ชาติ	✓	-	-	-	✓	✓
6. ให้อุจรักับชาติ, ทพยสันและชื่อเสียง	✓	-	-	-	-	-
7. ให้อุจรักวชนชววยหาคความรู	-	-	-	✓	✓	✓
8. ให้อุจรักใจเป็นประชาธิปไตย	-	✓	✓	✓	✓	✓
9. ให้อุจรักุณประโยชน์แก่ประเทศไทย	-	-	✓	✓	✓	✓
10. สนองความต้องการของบุคคลและประเทศไทย	-	-	-	-	✓	-
11. จัดการศึกษาเป็นจริยศึกษา, พุทธิศึกษา, พลศึกษา	-	✓	✓	-	-	-
12. จัดการศึกษาเป็นจริยศึกษา, พุทธิศึกษา, พลศึกษา และหัตถศึกษา	-	-	-	✓	✓	-
13. ให้อุจรักือรอนที่จจะมีส่วนร่วมในการปกครอง และเข้าใจการปกครองของประเทศ	-	-	-	-	-	✓
14. มีความขยันหมั่นเพียร และประหยัด	-	-	-	-	-	✓
15. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น	-	-	-	-	-	✓
16. เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย, ศาสนาและหลักธรรม	-	-	-	-	-	✓
17. ยึดมั่นในชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์	-	-	-	-	-	✓
18. รักชาติ สำนึกในความเป็นไทย ช่วยป้องกันประเทศ	-	-	-	-	-	✓
19. ให้ความเสมอภาค สุจริต ยุติธรรม	-	-	-	-	-	✓
20. มีความคิดริเริ่ม , รู้จักแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา	-	-	-	-	-	✓
21. สามารถ ถกค้ต่อและร่วมมือกับผู้อื่นได้	-	-	-	-	-	✓
22. ภูคณาของศิลปะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ	-	-	-	-	-	✓

จากตารางที่ 1-1 จะเห็นได้ว่า

1. จุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันทุกแผนการศึกษา คือ ให้ความประพฤติดี เป็นพลเมืองที่มีระเบียบวินัย

2. จุดมุ่งหมายที่มีในแผนการศึกษาแรกแต่ต่อมาได้ตัดออก คือ ให้เรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ (ตัดออกเมื่อ 2494), ให้ทุกคนได้เรียนตามอัธยาศัย (ตัดออกเมื่อ 2520), ให้อุทิศรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและชาติ (ตัดออกเมื่อ 2475-2494 เพิ่มอีกใน 2503-2520) ให้อุทิศรับผิดชอบต่อชาติ ทรัพย์สินและชื่อเสียง (ตัดออกตั้งแต่ 2475-2520), ให้สามารถประกอบอาชีพได้ (ตัดออกเฉพาะ 2503)

3. จุดมุ่งหมายที่เพิ่มขึ้นในแผนการศึกษานับหลังๆ คือ ให้อุทิศรับผิดชอบหาความรู้ (2494-2520), ให้อุทิศรับผิดชอบหลักการประชาธิปไตย (2475-2520), ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ (2479-2520), สนองความต้องการของบุคคลและสังคม (เฉพาะ 2503), จัดการศึกษาเป็น 3 ส่วน (2475-2479), จัดการศึกษาเป็น 4 ส่วน (2494-2503) นอกจากนั้นเป็นจุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 ที่เพิ่มขึ้นมาใหม่อย่างละเอียด คือ ให้ความซื่อสัตย์สุจริตและประหยัด ใฝ่หาความรู้และกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ, เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น, ปฏิบัติตามกฎหมาย วัฒนธรรม และหลักธรรม เป็นต้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 1-1 ตั้งแต่ข้อที่ 13-22

ในคำจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาชั้น ในระยะแรกยังไม่ได้แจ้งจุดมุ่งหมายไว้ โดยเฉพาะ คงยึดจุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษา หรือโครงการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว

หลักสูตรประถมศึกษาที่เริ่มกำหนดจุดมุ่งหมาย คือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้คือ ผู้ที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะต้องจบชั้นมูลศึกษา อ่านออกเขียนได้ ถ้ายังไม่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ต้องแยกไว้ค้างหาก แล้วสอนให้อ่านเขียนได้โดยรวดเร็ว

ส่วนวิชาอื่นๆ ก็สอนตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กำหนดไว้ และมุ่งให้ปฏิบัติจริงตามคำสั่งสอน เป็นสำคัญ ²⁶

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491 กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ พอสรุปได้คือ ผู้เข้าเรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นผู้ไม่มีความรู้มาก่อนเลย ดังนั้น จึงมุ่งที่จะสอนให้อ่านออกเขียนได้อย่าง รวดเร็ว ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,3 และ 4 ให้ได้เรียนวิชาตามสมควรแก่ศักยภาพ ²⁷

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2480 และ พ.ศ.2491 นั้น มีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน คือ ให้อ่านออกเขียนได้ และให้เรียนวิชาตามอัธยาศัย ซึ่งยังคงนำจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติ 2479 มาใช้โดยตรง ทั้ง 2 หลักสูตรจะต่างกันที่ลักษณะของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ จะต้องอ่านออกเขียนได้แล้ว และยังไม่มีความรู้มาก่อนเลย

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498, 2503 และ พ.ศ.2521 แดงจุดมุ่งหมายไว้ ค่อนข้างละเอียดและชัดเจน คือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498 มีจุดมุ่งหมาย 21 ข้อ ไม่ได้ แบ่งหมวดหมู่ไว้ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503 มีจุดมุ่งหมาย 36 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสังคม 13 ข้อ ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6 ข้อ ด้านความสามารถประกอบอาชีพ 7 ข้อ ด้านความรับผิดชอบตามหน้าที่ของพลเมือง 10 ข้อ โดยนำเอาจุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริกาที่ ประกาศโดย Educational Policies Commission ในปี ค.ศ.1938 มาใช้ทั้งหมด ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 มีจุดมุ่งหมาย 31 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ คุณสมบัติ ที่ต้องการเน้น 7 ข้อ ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต 11 ข้อ ชีวิตที่สงบสุข 6 ข้อ

006267

²⁶กระทรวงธรรมการ, ประมวลศึกษาราก 2 : หลักสูตรชั้นประถมศึกษา (พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์, 2480), หน้า 7.

²⁷กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2491 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2491), หน้า 1-2.

และ สมาชิกที่สี่ของชุมชน และ ชาติ อีก 7 ข้อ

หลักสูตร ประถมศึกษาก็ก้าวแล้วมีรายละเอียดมาก ดังนั้น ในการสรุปจุดมุ่งหมายเหล่านี้
ของอาศัยหลักการจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ บลูม(Bloom) แครทโฮล (Krathwohl)
และคนอื่นๆ²⁸ ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. **ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)** เป็นจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้ใน
ด้านความรู้ ทักษะและความสามารถทางสติปัญญา
2. **ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)** เป็นจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้ใน
ด้านทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง
3. **ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)** เป็นจุดมุ่งหมายให้เกิดการ-
เรียนรู้ในด้านการเคลื่อนไหว และการใช้อวัยวะต่างๆของร่างกาย

ในการจำแนกจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประถมศึกษาก็ก้าวแล้ว ในบางข้อไม่สามารถ
จะแยกให้เด็ดขาดชัดเจนลงไปในแต่ละด้านได้ เพราะมีลักษณะเข้ากับหลักเกณฑ์ได้มากกว่า 1 พิสัย
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2498, 2503 และ 2521 สรุปไว้ในตาราง
ต่อไปนี้

²⁸ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
2518), หน้า 46-56.

ตารางที่ 2-1 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2498 - 2521.

จุดมุ่งหมาย	หลักสูตร พ.ศ.		
	2498	2503	2521
ก. <u>คุณพหุพิสัย</u>			
1. ให้มีทักษะในการใช้ภาษาของตนได้ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน	✓	✓	✓
2. นำความรู้ทางคณิตศาสตร์มาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้	✓	✓	✓
3. นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้	—	✓	✓
4. มีทักษะในการสังเกต พิจารณา วิจัยและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล	✓	✓	✓
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	—	✓	✓
6. รู้จักรักษาคำและมีความรับผิดชอบในการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ	✓	✓	✓
7. มีความคิดเป็นของตนเอง แต่ก็ยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล	—	✓	✓
8. เข้าใจผลงานวิทยาศาสตร์ทั้งที่เป็นประโยชน์และโทษต่อสังคม	—	✓	✓
9. ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ๆ ได้	—	—	✓
10. มีความรู้เรื่องอาชีพ และเลือกอาชีพได้เหมาะสม	✓	✓	✓
11. รู้จักการรักษา และประหยัดทรัพย์ เวลา และพลังงาน	✓	✓	✓
12. มีทักษะในการผลิต และการบริโภค	—	—	✓
13. รู้จักใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ	—	✓	—
14. รู้จักรักษาสีงสารและสมบัติ	✓	✓	—
15. รู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน	—	—	✓
16. มีทักษะในการทำงานกลุ่ม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี	✓	✓	✓
17. สามารถช่วยเหลือตัวเองได้	—	✓	—
18. มีความรู้และทักษะในการจัดการสหกรณ์	—	—	✓
19. มีไหวพริบในการป้องกันภัยต่างๆ	✓	✓	—

ตารางที่ 2-1 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498-2521 (ต่อ)

จุดมุ่งหมาย	หลักสูตร พ.ศ.		
	2498	2503	2521
20. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	—	✓	✓
21. รู้จักแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาและสันติวิธี	—	—	✓
22. รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดี	—	✓	✓
23. ฝึกกำลังกาย สติปัญญา และกำลังทรัพย์เพื่อความเจริญของประเทศ	—	—	✓
24. เข้าใจและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและระหว่างประเทศ	—	✓	✓
ข. กิจนิสัย			
1. มีความรับผิดชอบ	✓	✓	✓
2. กล้าแสดงออกในทางที่ถูก	✓	✓	—
3. มีวินัยในตนเอง	—	✓	✓
4. มีความเมตตา กรุณา	✓	✓	—
5. เป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี	—	✓	✓
6. เสียสละเพื่อส่วนรวม	✓	✓	✓
7. ขยันหมั่นเพียร และอดทนในการทำงาน	✓	✓	✓
8. มีความซื่อสัตย์	✓	—	✓
9. นิยมและยกย่องการประกอบอาชีพสุจริต	—	✓	—
10. มีความอดกลั้นต่อคำวิจารณ์ต่างๆ	—	—	✓
11. ใจกว้าง เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ	—	—	✓
12. พอใจในงานที่ทำ	✓	—	—
13. ยึดมั่นในศาสนา มีศีลธรรม	—	✓	✓

ตารางที่ 2-1 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498-2521 (ต่อ)

จุดมุ่งหมาย	หลักสูตร พ.ศ.		
	2498	2503	2521
14. มีสัมมาคารวะ มีมารยาทที่ดี	✓	✓	—
15. รักษาชื่อเสียงของตนเองและครอบครัว	✓	✓	—
16. รับผิดชอบต่อบ้านและบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว	✓	✓	✓
17. มีสุนทรีย์ที่ดี และช่วยส่งเสริมอนามัยของชุมชน	✓	✓	✓
18. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น	—	✓	✓
19. เคารพในสิทธิของผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ไม่ถูกผู้อื่น	✓	✓	—
20. รับผิดชอบต่อความงาม และ แสดงออกทางศิลปะ	✓	✓	✓
21. ส่งเสริมและรักษาศิลปะ วัฒนธรรม, ปฏิบัติตนตามกฎหมายและวัฒนธรรม	✓	✓	✓
22. นิยมการเล่นกีฬา และการเล่นพื้นเมืองของไทย	—	✓	—
23. ปฏิบัติตนในทางที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคม	—	✓	—
24. เห็นความสำคัญของสังคมและท้องถิ่น	—	—	✓
25. นิยมหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย	✓	✓	✓
26. รับผิดชอบต่อความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในดินแดนคนไทย	—	—	✓
27. นิยมการใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติ	—	✓	—
ค. <u>ค่านิยมพิเศษ</u>			
1. บังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายและอวัยวะต่างๆ ให้สัมพันธ์กันได้	✓	—	—
2. ฝึกให้ทักษะเบื้องต้นในการกีฬา และรู้จักใช้การกีฬาและดนตรี หาความเพลิดเพลินในยามว่าง	✓	—	—
3. ฝึกทักษะในการใช้มือทำงาน	—	✓	—
4. มีทักษะในการจัดบ้าน และทำเครื่องประดับบ้าน	✓	—	—

จากตารางที่ 2-1 จะเห็นได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา ทั้ง 3 ฉบับ มีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน คือ

1. จุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันทั้ง 3 หลักสูตร คือ

ก. ก้นพุทธพิสัย ใ้มีทักษะในการใช้ภาษาของตนได้ทั้ง การฟัง พูด อ่าน และเขียน ใ้หาความรู้ทางคณิตศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน, ใ้มีทักษะในการสังเกต วิเคราะห์และ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล, ใ้รู้จักวิธีและมีนิสัยค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ, มีความรู้เรื่องอาชีพและเลือก อาชีพได้เหมาะสม, ใ้รู้จักรักษารัตย์ ประหยัดทรัพย์ เวลา และพลังงาน, ใ้มีทักษะในการทำงาน เป็นกลุ่ม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ข. ก้นจิตพิสัย ใ้มีความรับผิดชอบ, เสียสละเพื่อส่วนรวม, ซนกันเพียรและอดทน ในการทำงาน, ใ้รู้คุณค่าของบ้าน และบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว, ใ้มีสุนนิตยที่ดี, และส่งเสริม อนามัยชุมชน, ใ้รู้คุณค่าของความงามและแสดงออกทางศิลปะ, เห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรม ของชาติ และปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎหมาย และวัฒนธรรมอันดี, นิยมหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

2. จุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันเพียง 2 หลักสูตรคือ

2.1 หลักสูตร พ.ศ.2498 และ 2503 ก้นพุทธพิสัย คือ ใ้รู้จักรักษาสังสาณะ สมบัติ, ใ้มีไหวพริบในการป้องกันภัยต่างๆ ก้นจิตพิสัย คือ กล้าแสดงออกในทางที่ถูก, มีความเมตตากรุณา, มีสัมมาคารวะและมารยาทที่ดี, รักษาชื่อเสียงของตนเองและครอบครัว, เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

2.2 หลักสูตร พ.ศ.2503 และ 2521 ก้นพุทธพิสัย คือ ใ้จักเอาความรู้ทาง วิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน, ใ้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์, มีความคิดเป็นของตนเอง แต่ยอมรับความคิดของผู้อื่นด้วย, เข้าใจผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นประโยชน์และโทษแก่สังคม, ใ้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์, ใ้รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดี, เข้าใจและส่งเสริมความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชน และระหว่างประเทศ ก้นจิตพิสัย คือ มีวินัยในตนเอง, เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี, ยึดมั่นในชาติ ศาสนา มีศีลธรรม, มีใจเป็นนักกีฬา ใ้จักยกย่องผู้อื่น

2.3 หลักสูตร พ.ศ.2498 และ 2451 คือ ให้ความสำคัญต่อสตัย

3. จุดมุ่งหมายที่มีเพียงฉบับเดียว คือ

3.1 ที่มีเฉพาะหลักสูตร 2498 คือ ให้อุพอใจในงานที่ทำ, ฝึกอวัยวะต่างๆให้สัมพันธ์กัน และบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายและอวัยวะต่างๆได้, มีทักษะในการเล่นกีฬาเบื้องต้น, ใ้ใช้กิจกรรมค่านกีฬาและคณตรีหาความเพลิดเพลินในยามว่าง, มีทักษะในการจัดบ้าน ทำเครื่องประกอบบ้าน

3.2 ที่มีเฉพาะหลักสูตร พ.ศ.2503 คือ ให้นิยมใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศ, รู้จักใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ, สามารถช่วยตัวเองได้, นิยมยกย่องการประกอบอาชีพสุจริต, นิยมกีฬา และการเล่นพื้นเมือง, ปฏิบัติตนในทางที่จะช่วยแก้ปัญหาของสังคม, ให้มีทักษะการใช้มือทำงาน

3.3 ที่มีเฉพาะหลักสูตร พ.ศ.2521 คือ รู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่, มีทักษะในการผลิตและการบริโภค, รู้กฎหมายในชีวิตประจำวัน, มีความรู้และทักษะในการจัดการสหกรณ์, รู้จักแก้ปัญหาคัยปัญญาและสันติวิธี, เน้นกำลังกาย สติปัญญา และกำลังทรัพย์เพื่อความเจริญของประเทศ, มีความอดกลั้นต่อคำวิจารณ์, ใจกว้างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ, เห็นความสำคัญของท้องถิ่นและสังคม, รู้คุณค่าของความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย

ประยูร อาษานาม²⁹ ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูประณ 310 คน และครูในสถาบันฝึกหัดครู 415 คน เกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา ระบุผลการศึกษาไว้ว่า

²⁹ประยูร อาษานาม, "การศึกษาความคิดเห็นของครูประณและครูในสถาบันฝึกหัดครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2511), หน้า 57.

ครูประณ และครูในสถาบันฝึกหัดครู มีความเห็นตรงกันว่า การประเมินศึกษานั้นควร เน้นกันความรู้พื้นฐาน คือพุทธิศึกษาให้มากที่สุด รองลงมาคือความสามารถในการแก้ปัญหา ส่วนการเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพและงานในครอบครัว อยู่ประมาณ อันที่ 10 และ 11 ความสนใจต่ออาชีพ อยู่อันที่ 12

ผลการศึกษาดังนี้ทำให้เห็นว่า เป็นห่วงว่า จะขัดกับความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่หรือไม่ เพราะนักเรียนในชนบทส่วนใหญ่เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว ไม่ได้เรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวนผู้เข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประมาณ ร้อยละ 34 เท่านั้น และในจำนวนนี้จะเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 น้อยกว่าอีก การมุ่งให้เด็กอ่านออก เขียนได้อย่างเดียวไม่ได้เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคน จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น รับรู้แนวคิดใหม่ๆ ด้วย จึงจะช่วยพัฒนาคนให้ดีขึ้นได้³⁰

จุดมุ่งหมายการศึกษา และการประเมินศึกษาของสหรัฐอเมริกา

จุดมุ่งหมายการศึกษาของสหรัฐอเมริกานั้น ใ้รับอิทธิพลจาก นักปรัชญากลุ่มต่างๆที่สำคัญ คือ

กลุ่มสาระนิยม (Essentialism)

กลุ่มนี้มีแนวความคิดว่า ในแต่ละวัฒนธรรม จะมีความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และทัศนคติ ที่เป็นหลัก ทุกคนในวัฒนธรรมควรจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ ในการเรียนการสอนควรจะเน้นพัฒนาการ

³⁰ บทนำ, "ประเมินศึกษาไม่มีรางวัลสำหรับผู้แพ้," ศูนย์ศึกษา, 1 (มกราคม - กันยายน, 2515), 9-11.

กัณสคติบัญญัติ ผู้เรียนต้องทำงานหนัก และขยันขันแข็ง โรงเรียนเป็นสถานที่ให้เด็กได้ศึกษา และ
เพิ่มพูนความรู้ในคนต่างๆ ³¹

จากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว การจัดการศึกษาคควรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ต่างๆ ใหม่มากที่สุด
2. ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการ เรียนและการทำงาน
3. ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ กัณสคติบัญญัติมากที่สุด จึงมักจะแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถ
5. การเรียนรู้ มุ่งให้เรียน เข้าใจ และจำเนื้อหาให้มากที่สุด

กลุ่มสัจจวิถินิยม (Perennialism)

กลุ่มนี้เน้นความสำคัญในธรรมชาติของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความสามารถในการคิด มีเหตุผล ดังนั้น การศึกษาจึงมุ่งส่งเสริมกัณสคติบัญญัติ และการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต ส่งเสริมให้ปรับตัวเพื่อยอมรับความรู้ ความจริงต่างๆ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และยังเชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่เหมือนกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาคควรมีจุดมุ่งหมายดังนี้ ³²

จากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว การจัดการศึกษาคควรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ต่างๆ มากที่สุด

³¹ Van Cleve Morris, Philosophy and the American School (Boston : Houghton Mifflin Co., 1961), pp. 327-340.

³² Ibid., pp. 340-350.

2. ใ้ผู้เรียนมีความรู้เหมือนๆกันทุกคน
3. ใ้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในอนาคต เมื่อเป็นผู้ใหญ่
4. ส่งเสริมใ้ผู้เรียนรู้จักคิด มีเหตุผล

โดยหลักการใหญ่แล้ว กลุ่มสาระนิยม และ สัจจวิทยนิยม มีความเห็นสอดคล้องกัน เพราะยึดฉันทธรรม หรือ ความรู้ที่ใคร่รับการทดสอบว่าถูกต้องแล้วเป็นเนื้อหาหลักในการเรียน และเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญาทั้ง 2 กลุ่ม แต่กลุ่มสัจจวิทยนิยมจะเน้นหนักในวิชาสนามมากกว่า กลุ่มสาระนิยม และยังมุ่งใ้พฒนำความรู้ไปใช้ในอนาคตด้วย

กลุ่มพัฒนาการ (Progressivism)

กลุ่มยึดแนวปรัชญา Pragmatism มีแนวความคิดพอสรุปได้คือ ยึดประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นทางใ้ทำให้เกิดสติปัญญา และความคิด กลุ่มนี้เชื่อว่า ชีวิตต้องควบคู่กับการศึกษา ซึ่งจะช่วยใ้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทุกคน ความรู้ต่างๆเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ และประสบการณ์ต่างๆจะเปลี่ยนแปลงไปใ้ตามกาลสมัย การเรียน การสอน เน้นการจัดประสบการณ์ใ้สอดคล้องกับชีวิตจริง ³³

จากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว การจัดการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันใ้กับผู้เรียน
2. ส่งเสริมใ้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง
3. ประสบการณ์ต่างๆควรสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม

³³ Ibid., pp. 359-365.

5. ส่งเสริมค่านิยมแบบประชาธิปไตย ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี
 กลุ่มพัฒนาการนี้ เน้นประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ไม่นับเนื้อหาวิชา ความรู้ต่างๆ
 เปลี่ยนแปลงได้ การเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ส่วนกลุ่มสารนิยม และสัจจวิทยนิยม เน้นเนื้อหา
 วิชาเป็นหลัก เนื้อหาวิชาเป็นจริงตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เน้นให้จำเนื้อหาให้มากที่สุด
 เพื่อจะนำไปใช้ในอนาคต

กลุ่มปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

กลุ่มนี้มีแนวความคิดมาจากปรัชญา Pragmatism เหมือนกัน แต่เน้นหนักในอนาคต
 มากกว่ากลุ่มพัฒนาการ กลุ่มนี้มีแนวความคิดว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การปฏิรูป
 สังคม และจัดระเบียบสังคมใหม่ ระเบียบสังคมใหม่ควรจะเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริง หน้าที่
 ของการศึกษา มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เข้าใจปัญหาของสังคม การจัดการศึกษา
 ต้องมีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) เป็นพื้นฐาน และจัดให้
 สอดคล้องกับ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ³⁴

จากแนวความคิดนี้ การจัดการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. มุ่งให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
2. การศึกษาเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ และปฏิรูปสังคม
3. ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
4. ให้ผู้เรียนรู้จักสำรวจความสามารถของตนเอง รู้จักแสดงความคิดเห็นและอภิปราย
 ปัญหาของสังคม
5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

³⁴ Ibid., pp. 372-380.

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกาในระยะแรก คือ Seven
Cardinal Principles of Education มีจุดมุ่งหมายดังนี้³⁵

1. ให้มีสุขภาพดี
2. ให้ความรู้พื้นฐานที่จะศึกษาต่อ
3. ให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
4. ให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ
5. ให้อุจกใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
7. ให้มีจริยธรรมที่ยึด

ในปี ค.ศ. 1938 อเมริกาได้ประกาศจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดย Educational
Policies Commission มี 4 ก้น คือ³⁶

1. ก้นสำนึกการแห่งตน (Self Realization) มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยอยากค้นคว้า
ใช้ภาษาติดต่อ ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ดี, คิดคำนวณปัญหาคณิตศาสตร์ประจำวันได้, รู้จักรักษา
สุขภาพและส่งเสริมสาธารณสุขของชุมชน, ใช้เวลาว่างและจัดกิจกรรมสัมมนาการที่เป็นประโยชน์,
มีความรับผิดชอบ และรักความสวยงาม
2. ก้นมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) มุ่งให้ผู้เรียนเคารพผู้อื่น,
มีความเป็นมิตร, ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้, สุกาพอ่อนโยน, เห็นความสำคัญของครอบครัว, มีทักษะ
ในการทำงานบ้าน, มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวแบบประชาธิปไตย

³⁵Burton W. Kreitlow, Rural Education : Community
Backgrounds (New York : Harper & Brothers, Publishers, 1954),
pp. 121-2.

³⁶Ibid., pp. 122-5.

3. **ด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency)** มุ่งให้โรงเรียน
รู้จักประกอบอาชีพที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ, เข้าใจลักษณะอาชีพต่างๆ, พอใจและสามารถปรับปรุง
อาชีพของตนให้ดีขึ้น, รู้จักซื้อขายและเลือกซื้อของบริโภคที่จำเป็น และเหมาะสม, รู้จักการใช้จ่าย
และสะสมทรัพย์

4. **ด้านความรับผิดชอบตามหน้าที่ของพลเมือง (Civic Responsibility)**
มุ่งให้โรงเรียนรักความยุติธรรม, เข้าใจโครงสร้างและขบวนการสังคม, เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม
ในทางสร้างสรรค์, ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการโฆษณา, ช้อสค์ย, ขอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
รู้จักรักษาทักษะทางธรรมชาติ, เคารพและปฏิบัติตามระเบียบประเพณี และกฎหมาย, เป็นพลเมือง
ที่ดี, มีความคิดแบบประชาธิปไตย, ร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนต่างๆในโลก, เข้าใจผลงานทาง
วิทยาศาสตร์ที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่สังคม

จุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริกาฉบับนี้ ประเทศไทยได้นำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ทั้งหมด และจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นนับว่ามีรายละเอียด และ
ครอบคลุมพฤติกรรมมากกว่า **Seven Cardinal Principles of Education**

จุดมุ่งหมายการประถมศึกษาของสหรัฐอเมริกาซึ่งประกาศเป็นครั้งแรก คือ

The Mid-Century Committee on Outcomes in Elementary Education

มุ่งให้โรงเรียนมีพัฒนาการดังนี้³⁷

1. ให้มีสุขภาพแข็งแรง ส่งเสริม อนามัยของตนเองและชุมชน
2. ให้มีพัฒนาการทางสังคมและทางอารมณ์ที่ดี

³⁷ Charles F. Faber and Gilbert F. Shearron, Elementary School Administration (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1970), pp. 5-6.

3. ให้มีจรรยาบรรณ และค่านิยมที่เหมาะสม
4. ให้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนได้ดี
5. ให้เข้าใจสภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และสถาบันต่างๆ ในชุมชน
6. ให้เรียนรู้ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว
7. ให้รักความสวยงาม ความดีงาม โดยแสดงออกทางศิลปะ และความเมตตากรุณา
8. ให้มีทักษะในการใช้ภาษาติดต่อกับผู้อื่น คุยการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ดี
9. ให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องจำนวน และนำมาคิด คำนวณในชีวิตประจำวันได้

ในการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาในชนบทนั้น ได้มีการสำรวจและการประชุมกลุ่ม
 เกษตรกรที่สำคัญเพื่อปรับปรุงจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น มีการสำรวจความคิดเห็น
 และความต้องการของชาวชนบทจากกลุ่มเกษตรกรต่างๆ 321 คนในปี ค.ศ. 1947 สรุปผล
 การสำรวจไว้ว่า ชาวชนบทต้องการให้โรงเรียนมีหน้าที่เตรียมเด็กให้มีความสมบัตินี้ ³⁸

1. ให้รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
2. ให้รู้จักส่งเสริมอนามัยส่วนตัวและชุมชน
3. ให้ดำรงชีวิตในบ้าน และครอบครัวได้ดี
4. ให้มีความรู้การสหกรณ์ และการรวมกลุ่มทางการเกษตร
5. ให้รู้จักส่งเสริมการสหนาการในชุมชน
6. ให้เข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมาย
7. ให้มีความรู้เรื่องเพศศึกษา

38

Clifford P. Archer, Elementary Education in Rural Areas (New York : The Ronald Press Co., 1958), p. 84.

จุดมุ่งหมายจากการสำรวจครั้งนี้จะเห็นว่า ทุกข้อมุ่งที่จะนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง และเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในชนบทมาก ส่วนจุดมุ่งหมายการประถมศึกษาชั้น แม่จะสอดคล้องกับการศึกษาระดับนี้บ้าง แต่มีบางส่วนที่มีความจำเป็นต่อชนบทน้อย เช่น ทักษะการใช้ภาษา การแสดงออกทางศิลปะ เป็นต้น

ต่อมาได้มีการสัมมนาระหว่างครูกับผู้นำกลุ่มเกษตรกรจากที่ต่างๆกันรวม 8 เขต สรุปการสนทนาได้จุดมุ่งหมายที่เรียกว่า Farm Leaders and Teachers Plan Together ดังนี้ 39

1. ให้เข้าใจและฝึกฝนการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตยของอเมริกัน เช่น ความร่วมมือ การเคลื่อนไหวทางการเกษตรและกลุ่มชาวนา , การอุตสาหกรรม, การใช้แรงงานของกรรมกร เป็นต้น
2. ให้เข้าใจระบบเศรษฐกิจของอเมริกัน เช่น การเกษตร ธุรกิจ แรงงาน การสหกรณ์ และการบริการ เป็นต้น
3. ให้เข้าใจความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชน ระหว่างรัฐ และระหว่างประเทศ
4. ให้รู้จักปรับปรุงผลผลิตกั้นเกษตร วิธีการผลิต และการจัดการตลาดผลิตผลเกษตร
5. ให้มีการพัฒนาฝีมือในการทำงาน และอบรมใหม่ประสบการณ์ในการทำงาน
6. ให้เข้าใจ และฝึกฝนงานด้านวิทยาศาสตร์ และจรรยาบรรณที่ดี รวมทั้งมีบทบาทในการร่วมมือของกลุ่มต่างๆในชุมชน ระหว่างชุมชน และระหว่างชาติ
7. ให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้น ในด้านสติปัญญา ความร่วมมือและการเป็นผู้นำ
8. ให้รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

³⁹ Ibid., pp. 84-6.

9. ให้มีการพัฒนาทักษะพื้นฐาน เช่น อ่าน พูด เขียน และ เลขคณิต เป็นต้น
10. ให้เตรียมชีวิตที่ดีสำหรับบ้านและครอบครัว เช่น เรียนรู้เรื่อง เพศศึกษา การเลี้ยงเด็ก ความสัมพันธ์กับเด็ก เป็นต้น
11. ให้รู้จักส่งเสริมอนามัยส่วนตัวและชุมชน
12. ให้รู้จักปรับปรุงการสหนาการของชุมชนให้ดีขึ้น
13. จัดให้มีการแนะแนวแก่เยาวชนในถิ่น การศึกษา อาชีพ และปัญหาส่วนตัว
14. ให้พัฒนาการด้านศีลธรรม จิตใจ และค่านิยมให้สูงขึ้น
15. ให้รู้จักเฟลิกเฟลิตนต่อศิลปะ วิชาชีพ ในประเพณี วัฒนธรรมของชีวิตในชุมชน

จะเห็นได้ว่า โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายครอบคลุมจุดมุ่งหมายการประถมศึกษาของสหรัฐอเมริกาทุกข้อ และยังมีเน้นในถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอีกหลายด้าน เช่น การปรับปรุงผลิตผลการเกษตรและการตลาด การอบรมและพัฒนาฝีมือในการทำงาน ให้เข้าใจโครงสร้างเศรษฐกิจ และสังคมแบบอเมริกัน เป็นต้น

สรุปแล้ว จุดมุ่งหมายการศึกษาของสหรัฐอเมริกาที่มีวิวัฒนาการมาจากความคิดของนักปรัชญาและนักการศึกษาต่าง ๆ และมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่เรื่อยมา และในการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะท้องถิ่นนั้น ได้มีการศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นจากประชาชนและผู้นำกลุ่มต่างๆ ด้วย ส่วนใหญ่แล้วจุดมุ่งหมายการศึกษาสำหรับชุมชนที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาและการประถมศึกษาที่รัฐบาลกำหนดขึ้น เกือบทั้งหมด เช่น ความรู้พื้นฐานด้านภาษา คณิตศาสตร์ และอนามัย ความประพฤติ งานอาชีพ หน้าที่ของพลเมืองที่ดี การส่งเสริมการสหนาการ เป็นต้น มีรายละเอียดบางส่วนที่ไม่เน้น เช่น ความพอใจในงานที่ทำ อิทธิพลของการโฆษณา และคุณสมบัติส่วนตัวบางอย่างที่ไม่สำคัญมากนัก และได้เพิ่มส่วนที่จำเป็นแก่การนำไปใช้ดำรงชีวิตในท้องถิ่น เช่น การสหกรณ์ เพศศึกษา การปรับปรุงผลิตผลการเกษตร การพัฒนาฝีมือแรงงาน การพัฒนาตัวบุคคล ด้านสติปัญญา ความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และทัศนคติที่เหมาะสม เป็นต้น

การจัดการประถมศึกษา

การจัดการประถมศึกษาของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2427 เป็นต้นมา ยังไม่มีระเบียบและหลักสูตรที่แน่นอน ในปี พ.ศ. 2435 ได้จัดตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นมีหน้าที่จัดการศึกษาและเริ่มจัดทำหลักสูตรขึ้นโดยแบ่งประเภทโรงเรียนเป็น โรงเรียนมูลศึกษา มี 2 ระดับ คือระดับต่ำเรียน 3 ปี และระดับสูงเรียน 4 ปี ซึ่งเทียบได้กับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลายในปัจจุบัน และมีโรงเรียนราษฎรที่รัฐบาลอนุญาตให้จัดตั้ง เรียกว่า โรงเรียนเชลยศักดิ์⁴⁰

ต่อมา พ.ศ. 2441 ระดับมูลศึกษาชั้นต่ำเรียกว่าประถมศึกษารวมทั้งมูลศึกษาคหย เรียน 3 ปี การจัดตั้งโรงเรียนก็บอกบุญชาวบ้าน ช่วยกันจัดตั้งในตำบลที่มีผู้เรียนจบชั้นมูลศึกษา ตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป ทางราชการจะหาครูมาสอนให้⁴¹

ในปี พ.ศ. 2453 ได้จัดตั้งกรมการตำบลขึ้นทุกอำเภอ มีกำนัน แพทย์ประจำตำบล และเจ้าอธิการวัด รวม 3 คน เป็นกรรมการจัดการศึกษาเบื้องต้น ให้เด็กที่ควรได้เล่าเรียนได้เข้าเรียนทั้งหมด⁴²

การจัดการประถมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2456 เป็นต้นมา สรุปได้ดังนี้⁴³

ในช่วง พ.ศ. 2456 - 2474 มีลักษณะการจัด ดังนี้

1. มีการเรียน 2 สาย คือ สายสามัญ เรียนวิชาสามัญ เช่น อ่าน เขียน เลข

⁴⁰ บัณฑิต พงษ์พานิช เรื่องเก็บ, หน้า 6-7.

⁴¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435-2507 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 175-8.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 195.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 227-382.

ศีลธรรม ประวัติศาสตร์ เป็นต้น สายวิสามัญ เรียนวิชาชีพ เช่น งานช่าง การค้า เป็นต้น

2. ให้เรียนวิสามัญ 3 ปี แล้วจึงเรียนวิชาวิสามัญต่ออีก 2 ปี รวมเป็น 5 ปี จะเรียนวิสามัญแค่ 3 ปี ก็ได้

3. ในปี พ.ศ. 2464 เริ่มบังคับให้เด็กทุกคนที่มีอายุ 7-14 ปี เข้าเรียนในโรงเรียน

4. กำหนดให้ชายฉกรรจ์ อายุ 18 - 60 ปี เสียเงินศึกษาพลีคนละไม่ต่ำกว่า 1 บาท และไม่เกิน 3 บาท ตั้งแต่ พ.ศ. 2464 - 2474

5. การตั้งโรงเรียน ประชาชน หรือ นายอำเภอ เป็นผู้จัดตั้ง

6. กำหนดอัตราครู 1 คน ต่อนักเรียน 30 คน

ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2502 มีลักษณะการจัดคล้ายๆกันคือ

1. ยังมีชั้นประถมเป็น 2 สาย คือ สายสามัญ และ สายวิสามัญ เหมือนเดิม แต่สายสามัญเรียน 4 ปี สายวิสามัญเรียน 2 ปี รวมเป็น 6 ปี

2. เลิกเก็บเงินศึกษาพลี

3. หลังปี พ.ศ. 2479 เป็นต้นมา แบ่งเนื้อหาเป็น พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา และต่อมาตั้งแต่ พ.ศ. 2494 เพิ่ม หัตถศึกษา เพื่อส่งเสริมการใ้มีมือให้เป็นประโยชน์ รวมเป็น 4 ส่วน

4. การจัดตั้งและการดำเนินการ ให้เทศบาล เอกชน ช่วยรับภาระด้วย โดยรัฐบาลมีอำนาจในการควบคุม แนะนำ และตรวจสอบ

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา การจัดการประถมศึกษา มีลักษณะดังนี้

1. ชั้นประถมศึกษาเรียน 7 ปี มี 2 ระดับ ระดับประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี

2. รัฐบาลพยายามขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี ให้มากขึ้น และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติด้วย

3. มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ของสิ่งแวดล้อม

มากขึ้น รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดของนักการศึกษาในประเทศตะวันตกด้วย

4. การดำเนินการ รัฐบาลยังให้ เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเอกชน
ร่วมรับภาระเพิ่มเติม

6. ผู้บริหารที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย เดิมคือกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาตั้งแต่
วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2509 องค์การบริหารส่วนจังหวัดในความควบคุมของกระทรวงมหาดไทย
รับไปดำเนินการเกือบทั้งหมด โดยกระทรวงศึกษาธิการแนะนำทันวิชาการ และคุรุสภาควบคุม
กิจการบริหารงานบุคคล มีเพียงส่วนน้อยที่ เทศบาล กรุงเทพมหานคร เอกชน และ กระทรวง-
ศึกษาธิการยังรับผิดชอบอยู่

เนื่องจากการจัดการศึกษาตั้งแต่ เดิมมายังไม่อาจสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่
ได้ จึงมีการสัมมนาวิชาชีพเรื่องการจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของชนบท เมื่อวันที่
3 - 7 สิงหาคม พ.ศ. 2513 สรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาการศึกษาในชนบทดังนี้ 44

1. เด็กในชนบท มีเวลาเรียนน้อยกว่าในเมืองเพราะทางไกล มาถึงโรงเรียนสาย
หรือพอฝนตั้งเค้ามา ครูเห็นว่าจะกลับบ้านลำบากก็เลิกเรียนเสียก่อน จึงขอเสนอแนะว่า ควรเปิด
ทำการสอนให้มากขึ้น การหยุดเรียนเหมือนกับโรงเรียนในเมือง แล้วปฏิบัติกิจกรรมไม่ได้เหมือน
โรงเรียนในเมืองนั้น คุณภาพย่อมต่ำลง

2. ควรอบรมครูให้มีความรู้ในหลักวิธีการปรับปรุงการเรียน การสอนให้ดีขึ้น ศึกษา
นิเทศก์ควรจะไปอบรมในท้องถิ่นของครูเองบ้าง เช่น อาจไปอบรมตามโรงเรียนที่เป็น
ศูนย์กลางของกลุ่ม เป็นต้น

44 กระทรวงศึกษาธิการ, การสัมมนาวิชาชีพเรื่องการจัดการศึกษาให้เข้ากับ
ความต้องการของชนบท (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 48-9.

3. ควรสนับสนุนให้มีกลุ่ม และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวิชาการ จะช่วยปรับปรุง การศึกษาให้ดีขึ้น และควรทำงานประสานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท
4. รัฐควรพิจารณาเรื่องอุปกรณ์การสอน การเรียนให้มากยิ่งขึ้น การขาดอุปกรณ์ การสอนการเรียนนั้น ไม่สามารถจะพัฒนาการสอนขึ้นมาได้
5. รัฐควรคิดเรื่องบริการ และสวัสดิการแก่ครูในชนบท โดยเฉพาะโรงเรียนที่หาครู ในท้องถิ่นไม่ได้ โรงเรียนจะต้องมีบ้านพัก และการบริการอย่างอื่นให้พร้อมดีกว่าการเพิ่มเงินให้ ซึ่งก็ไม่รู้ว่าจะไปพักอยู่ที่ไหน ไม่เคยนอนวัดก็ไม่รู้จะทำอย่างไร
6. ในท้องถิ่นที่มีถนนหนทางสะทกสะท้าน ควรได้พยายามยุบให้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขึ้น เพราะจะทุนเงินและช่วยกระตุ้นให้ครูกระตือรือร้น ต้องปฏิบัติตามระเบียบ เพราะมีครูมากขึ้น
7. รัฐควรสนับสนุนให้มีการแต่งหนังสือใหม่มากขึ้น เพื่อเป็นหนังสืออ่านประกอบ และ ประโยชน์ในการค้นคว้าของเด็กโดยรัฐควรแจกให้โรงเรียนฟรี เพื่อโรงเรียนจะได้เก็บเป็น สมบัติของโรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นการส่งเสริมการบริการด้านห้องสมุดของโรงเรียน
8. การพัฒนาชนบทนั้น ควรให้หลายๆฝ่ายร่วมมือกันและพยายามใช้โรงเรียนเป็น จุดศูนย์กลาง
9. การให้การศึกษเพิ่มเติมแก่ผู้ใหญ่ในรูปแบบ การศึกษาผู้ใหญ่ นั้น รัฐ ควรสนับสนุนให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการให้การศึกษเพิ่มเติมในรูปแบบ Functional literacy ก็น่าดี ในรูปแบบ Vocational Education ก็น่าดี จะทำให้คนมีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น

เกียรติ ช่วยการ⁴⁵ ได้ศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ และครูใหญ่ในเขต การศึกษา 4 เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา จากศึกษานิเทศก์เขต 4 จำนวน 40 คน และครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา 280 คนผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

⁴⁵เกียรติ ช่วยการ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

1. หลักสูตรควรสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เนื้อหาวิชาควรเน้นในเรื่องใกล้ตัวเด็ก การประกอบอาชีพ การหาความรู้ด้วยตัวเอง และการเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่น
2. ควรมีการศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชนทั้งในถิ่น เศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ปัญหาของชุมชน เป็นต้น
3. ศึกษาพิเศษและครูใหญ่ ส่วนใหญ่สนับสนุนให้มีการสอนวิชาชีพ ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย บางคนเสนอเพียงแต่ให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ บางคนเสนอให้เรียนพอเป็นพื้นฐานเพื่อจะไปฝึกฝนเพิ่มเติมภายหลัง แต่ส่วนใหญ่เสนอให้เรียนถึงขั้นที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ทันที มีผู้ตอบจำนวนน้อยมากที่เห็นว่า ไม่ควรเรียนวิชาชีพในชั้นประถมศึกษา
4. อาชีพที่เสนอให้เรียนได้แก่ อาชีพที่สำคัญในท้องถิ่น อาชีพ ของบรรพบุรุษ การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย การประมง การทำเหมืองแร่ การเผาถ่าน การประมงสัตว์ในท้องถิ่น การช่างต่างๆ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน
5. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
6. ควรเรียนรู้วิถีสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ ด้วย นอกจากนี้ยังควรเรียนเพศศึกษา ภาษาไทย และ ศาสนาอิสลามด้วย
7. ให้อุจก้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของพวกหากินทุจริต และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม

แนวการจัดบริหารการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 มีสาระสำคัญดังนี้ ⁴⁶

1. ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น ของเอกชน และของ

⁴⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 12-3.

ทั้งประเทศตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย แผนงาน โครงการ ข้อบังคับ และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ตรวจตราและใช้มาตรการอันสมควร ให้ส่วนราชการและหน่วยงานดังกล่าวปฏิบัติตามนโยบายแห่งข้อกำหนดนี้ ส่วนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีเสรีภาพในการดำเนินการ ค้นคว้าวิจัย โดยไม่ขัดต่อ นโยบาย แผนงาน และโครงการต่างๆ ของรัฐ และอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด การจัดการศึกษาเฉพาะกิจ หรือเฉพาะบุคคล หรือในกรณีใดๆ ก็ตาม จะต้องประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ หรือ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และเป็นไปตาม นโยบาย แผนงาน และ โครงการของรัฐ

2. สนับสนุนให้มีการสรรหาผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมบริหารการศึกษาในท้องถิ่น โดยได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในองค์การคณะบุคคล เพื่อดูแลควบคุม นโยบายการบริหารการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ และความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น

3. ให้จัดระบบบริหารงานบุคคลฝ่ายการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบบริหารงานบุคคลของทางราชการ และสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพแก่บุคลากรทางการศึกษาของรัฐ และท้องถิ่น และให้มีสถาบันวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อควบคุมส่งเสริมมาตรฐาน และจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ อีกทั้งทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชน ทั้งนี้แห่งบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

4. ส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนให้มีความคล่องตัวในการบริหาร และการพัฒนาทางวิชาการภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย

แนวการจัดการศึกษาของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา มีลักษณะดังนี้⁴⁷

1. จะต้องเห็นความเสมอภาคขั้นต้นทางการศึกษาโดยรัฐจะต้องรับภาระจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นการให้เปล่าส่วนการศึกษาที่มีใช้ภาคบังคับ รัฐจะต้องมีมาตรการประกันความเสมอภาคในโอกาสให้แก่ประชาชนโดยกว้างขวาง
2. จะต้องจัดให้มีเอกภาพในการบริหารการศึกษาโดยเน้นการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและยึดหลักการบริหารที่มีทั้ง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอันเหมาะสมกับลักษณะงานของการศึกษา
3. จะต้องระดมเลือกสรรทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากรัฐบาล เอกชน และผู้รับการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษา และหาวิธีจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้เกิดประโยชน์ไว้มากที่สุด
4. จะต้องจัดให้มีความประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียน และลักษณะอื่นๆ โดยจัดให้มีภาคปฏิบัติที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละระดับ และประเภทของการศึกษา ให้คิดเป็นทำเป็น
5. จะต้องจัดให้มีสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่มีความผสมผสานกันระหว่าง ความงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุ เพื่อการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
6. จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาท ฐานะของครู และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้รับกับสภาพการณ์ใหม่
7. ให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาให้เหมาะสมกับความจำเป็นตามกาลสมัยต่อไปอีกอย่างไม่หยุดยั้ง

⁴⁷สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 16-7.

วรวิทย์ จินกาพล⁴⁸ เสนอข้อคิดว่า การจัดการประถมศึกษา ควรให้ท้องถิ่นจัดโดย
ดำเนินการดังนี้

1. จัดตั้งกรรมการจัดการศึกษาในท้องถิ่น มีบุคคลในท้องถิ่นเป็นกรรมการ เช่น กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสในท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน มีครูใหญ่ และครู
เป็นผู้ช่วยและเลขานุการ
2. กำหนดหน้าที่ของกรรมการจัดการศึกษาในท้องถิ่นไว้ และคอยกระตุ้นให้ปฏิบัติ
หน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายเสมอ
3. ประสานงานระหว่างกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่จัดการศึกษา
ของรัฐให้มากที่สุด
4. หลักสูตร ร่างขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับคณะกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น
5. การสอน สอนทั้งทฤษฎี และปฏิบัติคู่กันไป จบทฤษฎีแล้วให้ปฏิบัติทันที
6. ให้ประชาชนได้ประโยชน์จากโรงเรียนมากขึ้น และรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน
ร่วมกัน โดยจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ตามความสนใจด้วย

นีโคลัส เบนเนตต์⁴⁹ เสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาในชนบท ทั้งระดับท้องถิ่น
และระดับชาติดังนี้

1. ให้มีผู้ใหญ่ในชุมชนได้ร่วมการศึกษาด้วย ทั้งการเรียนการสอน
2. คนในชุมชนกำหนดหลักสูตรเอง
3. ใจแรงงานให้พอๆกับความคิด

⁴⁸วรวิทย์ จินกาพล, "การจัดการศึกษาตลอดชีวิต," วิชา, 2(ธันวาคม -
กุมภาพันธ์, 2519), 73-4.

⁴⁹นีโคลัส เบนเนตต์ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

4. ไม่ควรใช้ครู ควรใช้คนในหมู่บ้านสอน โดยได้รับการฝึกฝนวิชาที่ต้องการระยะสั้น
เดิมนำความรู้ไปสอนคนในหมู่บ้าน
5. ปรับปรุงสภาพชีวิตให้ดีขึ้นถึงจุดที่ใจมากขึ้น
6. ชาวบ้านรวมกันลงทุน
7. สถานที่เรียนถึงเป็นศูนย์กลางชุมชน
8. มีโรงเรียนทบทวนให้เด็กในหมู่บ้านเรียนเพื่อแข่งขันเข้าเรียนมัธยมศึกษาไปบางส่วน
9. การคัดเลือกมาเรียนในโรงเรียนทบทวน จะคัดเลือกความร่วมมือในกิจกรรมของ
ชุมชน ความรับผิดชอบ และความนึก
10. รัฐออกเงินช่วยในโรงเรียนทบทวนนี้เท่ากับประชาชนในระบบเดิม
กันหลักสูตรควรมีลักษณะดังนี้
 1. มีบางส่วนเหมือนกันทั่วประเทศ เช่น การเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม การวางแผน
ครอบครัว เลข ภาษาอังกฤษ บางส่วนต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น วิชาที่ต่างๆ
 2. จัดเนื้อหาตามลำดับความจำเป็น
 3. เรียนในห้องเรียนน้อยที่สุด ควรทดลอง ทำงาน ตกเตียงปัญหา
 4. การสอนอ่าน เขียน ควรบอกล่วงหน้า หรือสอนเมื่อนักเรียนต้องการ

อาเหม็ด และ คูมบส์⁵⁰ (Ahmed & Coombs) เสนอข้อคิดว่า หลักสูตรชั้นประถมศึกษา
ศึกษานั้นต้องสนองความต้องการ 2 ทาง คือ ให้ความรู้ และรู้จักการใช้เครื่องมือ (tools)
เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมใก้ข้างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องเตรียมเด็กเหล่านี้เพื่อ
เรียนต่อสายสามัญที่สูงขึ้นไปด้วย ระดับประถมต้น ควรเรียนวิชาภาคปฏิบัติ ประมาณ 1 ใน 4

⁵⁰ Manzoor Ahmed & Philip H. Coombs, Education for Rural Development (New York: Praeger Publisher, 1975), p. 299.

ของวิชาทั้งหมด และในระดับประถมปลายควรเรียนวิชาเหล่านี้ประมาณ 1 ใน 3 ของวิชาทั้งหมด

แนวความคิดและงานวิจัยต่างๆเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการประเมินศึกษา นำมาสรุป
ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1 สรุปความคิดในการจัดการประเมินศึกษา

ลักษณะการจัดการประเมินศึกษา	เจ้าของความคิดหรืองานวิจัย*						
	1	2	3	4	5	6	7
ก. ลักษณะการจัดการเรียนการสอน							
1. เรียนทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ	-	-	-	✓	✓	✓	-
2. ศึกษาในเทศก์ต้องส่งเสริมและร่วมมือในการอบรม	✓	✓	-	-	-	-	-
3. แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม	✓	-	-	-	-	-	-
4. ให้อุปกรณ์การเรียนการสอนครบ	✓	-	-	-	-	-	-
5. สอนให้รู้จักค้นคว้าเอง	-	✓	-	-	-	-	-
6. ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา	-	-	✓	-	-	-	-
7. เน้นการปฏิบัติให้มากที่สุด	-	-	-	-	✓	-	-
8. ไม่ควรใช้ครูให้ชาวบ้านที่อบรมอาสาพัฒนาสอนกันเอง	-	-	✓	-	✓	✓	-
ข. ลักษณะเนื้อหาวิชา							
1. ให้อ่อกล่องกับชีวิตประจำวัน	-	✓	-	-	-	-	-
2. ความรู้เกี่ยวกับสภาพท้องถิ่น	-	✓	-	-	-	-	-

* 1 = การสัมมนาระดับชาติ

4 = วรวิทย์ จินตาทน

7 = แผนการศึกษาชาติ

2 = เกียรติ ชาญการ

5 = นิโคลัส เบนเนตต์

พ.ศ. 2520

3 = หลักการปฏิรูปการศึกษา

6 = อาเหม็กและ คุมบัส

ตารางที่ 3-1 สรุปความคิดในการจัดการประถมศึกษา (ต่อ)

ลักษณะการจัดการประถมศึกษา	เจ้าของความคิดหรืองานวิจัย						
	1	2	3	4	5	6	7
3. วิชาชีพต่างๆในท้องถิ่น	-	✓	-	-	✓	-	-
4. เทศศึกษา	-	✓	-	-	-	-	-
5. การเมืองและการปกครองเบื้องต้น	-	✓	-	-	-	-	-
6. ภาษาถิ่น	-	✓	-	-	-	-	-
7. ไม่เน้นการเรียน เขียน อ่าน	-	-	-	-	✓	-	-
8. จริยศึกษา	-	-	✓	-	-	-	-
ค. ลักษณะการจัดและการดำเนินการ							
1. ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันเหตุการณ์เสมอ	-	✓	✓	-	-	-	-
2. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน	-	-	-	-	✓	-	-
3. สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	-	✓	-	-	-	-	✓
4. ประชาชนส่งเสริมในกันต่างๆ	-	-	-	✓	✓	-	✓
5. ให้สภาการศึกษาส่วนท้องถิ่น ประชาชนร่วมบริหาร ค่าย	-	-	-	✓	-	-	✓
6. ให้ประชาชนได้ประโยชน์ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก	✓	-	-	✓	-	-	-
7. ให้ชาวบ้านลงทุนจัดการเอง รัฐบาลส่งเสริม	-	-	-	-	✓	-	-
8. ให้รัฐบาลจัดการเองทั้งหมด	-	-	✓	-	-	-	-
9. ให้นักเรียนช่วยพัฒนาชุมชนค่าย	-	✓	-	-	-	-	-
10. ยืมโรงเรียนเล็กที่อยู่ใกล้กัน รวมกัน	✓	-	-	-	-	-	-
11. ให้ทุกคนเข้าเรียนเสมอภาคกัน	-	-	✓	-	-	-	-
12. สัมับสนุนการแต่งตำราประกอบบทเรียน	✓	-	-	-	-	-	-
13. ให้นักเรียนในชนบทเปิดเรียนมากกว่าในเมือง	✓	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 3-1 สรุปความคิดในการจัดการประถมศึกษา (ต่อ)

ลักษณะการจัดการประถมศึกษา	เจ้าของความคิดหรืองานวิจัย						
	1	2	3	4	5	6	7
14. นักเรียนบางส่วนได้เรียนต่อ ที่ไม่เรียนต่อให้เลิกอาชีพ หลายๆ	-	-	-	-	✓	-	-
15. จัดให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจตรวจสอบ	-	-	-	-	-	-	✓
16. ส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น	-	-	-	-	-	-	✓
17. ส่งเสริมสวัสดิการ และความก้าวหน้าของครู	✓	-	-	-	-	-	✓
18. จัดระบบการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับ การ- บริหารงานบุคคลของทางราชการ	-	-	-	-	-	-	✓

จากตาราง ความคิดเรื่องการจัดการประถมศึกษากระจัดกระจายมาก มีความสอดคล้องกัน
น้อยเพราะกล่าวไว้คนละคน ลักษณะที่สอดคล้องกันตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไป คือ

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน ให้เน้นการปฏิบัติ และเรียนเหตุปฏิบัติ
ให้ศึกษานิเทศก์ ออกให้คำแนะนำและจัดการอบรมการสอนแก่ครู
2. ด้านเนื้อหาวิชา เรียนวิชาชีพต่างๆในท้องถิ่น
3. ด้านการจัดและดำเนินการ ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ, จัดให้
สอดคล้องกับท้องถิ่น, ประชาชนส่งเสริมในกันต่างๆ, ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร, ให้
ทุกคนได้ประโยชน์จากโรงเรียน, จัดสวัสดิการส่งเสริมมาตรฐานและความก้าวหน้าของครู

ส่วนความคิดที่แตกต่างกันออกไปมีมาก เช่น ให้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม, ให้เรียน
เรื่องเพศศึกษา, ให้ชาวบ้านลงทุนเอง, สนับสนุนการแต่งตำรา เป็นต้น รายละเอียดคงในตาราง

ลักษณะของครูและการเรียนการสอน

ดังนี้

ชาวโรซ บัวตรี⁵¹ มีความเห็นว่า ครูเป็นนักวิชาชีพชั้นสูง ควรมีความสามารถต่างๆ

1. สามารถทำการสอนได้อย่างดี
2. สามารถอบรม ณะแนะ และปกครองได้ดี
3. สามารถทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนได้ดี
4. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จัก
 - 4.1 เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู โดยการพูด เขียน ค้นคว้า วิจัย และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ หรือสถาบันการศึกษา
 - 4.2 ยึดถือขนบธรรมเนียมของครู ช่วยเหลือส่งเสริมครู
 - 4.3 ส่งเสริมตัวเองให้องงามคณวิชาการอยู่เสมอ
 - 4.4 ช่วยเหลือแนะนำผู้เป็นครูใหม่ และช่วยดูแลแนะนำ ความคุมผู้ที่มาเป็นนักเรียนฝึกสอนในโรงเรียนของตน

กรมการฝึกหัดครูได้เน้นถึงจุดประสงค์ที่นักศึกษาผู้จะเป็นครูในวันข้างหน้าควรยึดถือ คือ⁵²

1. ค้นความรู้
 - 1.1 จะต้องชวนขยายสะสมวิทยาการทั้งปวงทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติให้ เกิดแก่ตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

⁵¹ โทยม วรณศิริ, "การประชุมทางวิชาการ : ครูกับเสถียรภาพของประเทศ," วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 9(เมษายน, 2513), 42-4.

⁵² กรมการฝึกหัดครู, มาตรฐานพื้นฐานบางประการสำหรับการสร้างครูที่ดี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 24.

- 1.2 จะต้องชวนขยายสร้างสมให้เกิดขึ้น คุณธรรม ศีลธรรม และวัตรธรรม ขึ้นในใจ
ของชนเฒ่าแก่ที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ก็น้ำใจ
 - 2.1 ต้องมีน้ำใจที่จะมุ่งฝึกสอนและอบรมศิษย์อย่างเต็มที่ และด้วยความเสียสละ
ไม่หวังผลตอบแทน
 - 2.2 จะต้องมึน้ำใจที่จะบังคับและฝึกฝนตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์โดยตลอด
 - 2.3 จะต้องมึน้ำใจที่จะวางตนให้เหมาะสมกับเกียรติของครู และอาชีพครูโดยตลอด
3. กนสมรรถภาพ

จะต้องชวนขยายสร้าง "สมรรถภาพในการเป็นครู" ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองเฒ่าแก่ที่สุด
เท่าที่จะทำได้เช่น

 - 3.1 สามารถทำการสอนได้อย่างดี
 - 3.2 สามารถอบรม แนะนำ และปกครองได้อย่างดี
 - 3.3 สามารถ วจักรกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
 - 3.4 สามารถ สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี และร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี
 - 3.5 สามารถ เป็นครูชั้นอาชีพได้

มณฑล ปิยะมณฑล⁵³ ได้สำรวจลักษณะของครูในกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง
ที่เป็นครู จำนวน 1,406 คน พบว่า คุณลักษณะของครูที่สืบดังนี้

1. ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องนักเรียน
2. มีความเมตตา กรุณา

⁵³มณฑล ปิยะมณฑล, "การสำรวจคุณลักษณะของครูในจังหวัดพระนคร สมบุรี"
(ปริทัศน์นิตยสารศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร, 2511), หน้า 107-108.

3. การสอนดี
4. ให้ความสำคัญแก่นักเรียน
5. มีเหตุผล และเป็นประชาธิปไตย
6. มีความยุติธรรม ซื่อตรง
7. มีบุคลิกภาพดี
8. ให้ความอุปการะแก่นักเรียน
9. มีสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน

สุพัทรา ภักดิ์ประไพ⁵⁴ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏผลดังนี้

1. ครูที่ดีต้องเป็นใจกับนักเรียนทุกคน
2. ครูที่ดีต้องใจดี แต่เข้มแข็ง
3. ครูที่ดีต้องพูดสุภาพ ชัดเจน
4. ครูที่ดีต้องแนะแนวทางแก้ปัญหาค้นหาในต่าง ๆ
5. รูปร่างของครูไม่สำคัญ

ด้านการสอนของครู นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า

1. ครูควรสอนโดยให้เด็กสามารถคิดค้นคำตอบได้เอง
2. ครูควรกระตุ้นความประพฤติมากกว่าการแต่งกาย

ความประพฤติส่วนตัวของครู ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีในต่าง ๆ เช่น ความประพฤติ
การรักษาระเบียบ ความซื่อสัตย์ การหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

⁵⁴สุพัทรา ภักดิ์ประไพ, "ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชั้นประถมปลายโรงเรียน
สาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2513), หน้า 54.

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จากทุกเขต ในกรุงเทพมหานคร รวม 23 เขต จำนวน 756 คน การวิจัยแบ่งคุณลักษณะของครูไว้ 7 ด้าน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้⁵⁵

1. ด้านความประพฤติของครู ครูควรประพฤติตนให้ดีเหนือคนอาชีพอื่น ๆ ไม่ควรเล่นการพนัน ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนตลอดเวลา
2. ด้านความรู้ทางวิชาการ ครูต้องมีความรู้กว้างขวางนอกเหนือจากวิชาที่สอน และไต่หาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้านการเรียนการสอน ครูควรรู้จักวิทยาการเรียนการสอน (ร้อยละ 83) ออกข้อสอบวัดผลเป็น (ร้อยละ 69) ปฏิบัติพิธีทางศาสนาได้ (ร้อยละ 60)
3. ด้านการสอน ครูต้องตั้งใจสอน และสอนให้เด็กเข้าใจ ให้อุปกรณ์การสอนมอเยาค่าหนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล แนะนำเมื่อเด็กทำงานไม่ทัน มีน้ำใจช่วยงานโรงเรียน
4. ด้านการปกครองนักเรียน ครูควรเข้มงวดกวดขันในการทำผิดระเบียบวินัยของนักเรียน ควรให้คะแนนความประพฤติ อบรมความประพฤตินักเรียนโดยสอดคล้องกับชั่วโมงที่สอน การทำโทษควรทำอย่างมีเหตุผล ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64) เห็นว่าความประพฤติสำคัญกว่าความรู้
5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูต้องให้ความสนิทสนมแก่เด็ก ให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กมีปัญหา มีความยุติธรรม เมตตากรุณาต่อเด็ก ควรช่วยเหลือปรับปรุงชุมชน (ร้อยละ 95) และครูควรมีมารยาทที่สนิทสนมกับผู้ปกครอง (ร้อยละ 60)
6. ด้านบุคลิกภาพ ครูควรแต่งกายเรียบร้อยแต่เรียบร้อย พูคาไฟเราะ ชาติเงิน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขันบ้าง โอกาส มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
7. การทำงานนอกเวลาและงานอดิเรก ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ครูทำงานพิเศษที่สุจริต และไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข หรือผิดศีลธรรม

⁵⁵วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, "ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ,"

นายระดม บุญเรือง⁵⁶ ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษา และผู้ปกครองในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับขอบเขต หน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยออกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 1,000 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน 100 คน ผลการวิจัยด้านความคิดเห็นของผู้ปกครอง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ของครู ข้อที่น่าพอใจสูงมากคือ ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว พิศัยทางศาสนา และการเกษตรกรรมเบื้องต้น
2. ด้านทักษะในการสอนของครู ข้อที่น่าพอใจสูงมากคือ การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จำสอนนักเรียนได้ เล่านิทานประกอบการสอนได้
3. ด้านทัศนคติของครู ข้อที่น่าพอใจสูงมากคือ ความสามัคคี การแต่งกายเหมาะสม เป็นกันเอง และมีความยุติธรรม
4. ด้านหน้าที่และภาระงานของครู ข้อที่น่าพอใจสูงมากคือ การทำสมุดรายนงานประจำตัวนักเรียน ดูแลช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย และเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ปีเตอร์เซน⁵⁷ (Petersen) มีความเห็นว่า ครูประถมควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความสามารถทางสติปัญญาสูง และมีพื้นความรู้จบการศึกษาระดับสูง
2. มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
3. สนใจและพอใจในการทำงานกับเด็ก

⁵⁶ระดม บุญเรือง, "ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2518), หน้า 91-2.

⁵⁷Dorothy G. Petersen, Elementary School Teacher (New York : Meredith Publishing Co., 1964), pp. 58-70.

4. มีบุคลิกภาพเป็นที่ดึงดูดความสนใจ เช่น ใจดี อารมณ์ดี อ่อนโยน เป็นมิตร เป็นต้น
5. ยอมรับความสามารถและความคิดของตนเองและผู้อื่น
6. สอนดี เข้าใจง่าย โดยถ่ายทอดเรียนที่ยากให้ง่ายต่อการเข้าใจของเด็ก
7. มีการจัดระเบียบในการทำงานที่ดี มีความเป็นผู้นำ

เคอร์ติง 58 (Curtin) สรุปว่า คุณลักษณะของครูที่มักใช้ในแบบสอบถามบ่อยๆ คือ

1. มีแรงจูงใจและรักในการเป็นครู
2. มีการประเมินผลความเจริญเติบโตของนักเรียนอย่างกว้างขวางทุกด้าน
3. ใช้สื่อสารมวลชนทุกอย่างเข้าช่วย
4. วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียน
5. เข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละท้องถิ่น
6. สนใจในกิจกรรมกลุ่มเยาวชนอย่างจริงจัง
7. ใฝ่รับการฝึกฝนงานอาชีพ หรือวิชาครูมาอย่างดี
8. มีความรู้และเข้าใจพัฒนาการของเด็ก
9. รักเด็ก

⁵⁸James · Curtin, Supervision in Today's Elementary Schools (New York : The Mcmillan Co., 1964), p.238.

ไรอัน และคณะ⁵⁹ (Ryans and Others) ได้ศึกษาลักษณะของครู ตั้งแต่ปี ค.ศ.1948 เป็นต้นมา โดยศึกษาองค์ประกอบ 5 ด้าน และพิมพ์ผลงานครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ.1960 และครั้งที่ 5 เมื่อ ค.ศ.1970 ผลการศึกษา สรุปได้ลักษณะของครูที่ศึกษาได้ดังนี้

1. คุณพฤติกรรมในชั้นเรียน
 - 1.1 ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจ และเป็นมิตร
 - 1.2 รับผิดชอบ มีระเบียบในการทำงานและทันอกทันใจ
 - 1.3 มีความคิดก้าวหน้า
2. คุณทัศนคติ
 - 2.1 สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน
 - 2.2 มั่นใจในความคิดเห็นและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยในชั้นเรียน
 - 2.3 สนใจในความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคคลอื่น
3. คุณทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่ศึกษาต้องยึดเอาการเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. คุณความสามารถทางภาษา ครูที่ศึกษาต้องใช้ภาษาได้ดี พูดย่อและเข้าใจง่าย
5. คุณความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่ศึกษาต้องมีอารมณ์สม่ำเสมอ และปรับตัวได้ดี

จากงานการศึกษาวิจัยดังกล่าวแล้ว จะได้ลักษณะของครูที่กระจัดกระจาย กว้างขวางเกินไปจนละกัน และนำมาสรุปได้ ดังตารางต่อไปนี้

⁵⁹David G. Ryans, and Others (comps.), Characteristics of Teachers (Washington D.C. : American Council on Education, 1970), p. 416.

ตารางที่ 4-1 สรุปลักษณะของครู

ลักษณะของครู	เจ้าของความคิดหรืองานวิจัย *								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ก. <u>ด้านความรู้</u>									
1. จบการศึกษาระดับสูง หรือสถาบันฝึกหัดครู	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-
2. รู้พัฒนาการของเด็ก	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
3. รู้จิตวิทยาในการสอน	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-
4. ออกข้อสอบเป็น วัจนเป็น	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
5. มีความรู้ทางขวาง	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
6. พยายามหาความรู้และทันเหตุการณ์อยู่เสมอ	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-
7. เข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
8. ประกอบพิธีทางศาสนาได้	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-
9. มีความรู้เกษตรกรรมเบื้องต้น	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
ข. <u>สมรรถภาพของครู</u>									
1. สอนดี ปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
2. เนอะแนวได้ดี	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-
3. รายงานผลการเรียนให้ทางบ้านทราบเสมอ	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
4. จัดกิจกรรมต่างๆ ได้ดี	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
5. ปกครองดี ควบคุมความประพฤติของนักเรียน	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-

* 1 = สาโรช บัวศรี.

4 = สุพัตรา ภักดิ์ประไพ.

7 = ปิเตอร์ เซน.

2 = กรมการฝึกหัดครู.

5 = วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ ๔.

8 = เคอร์ติน.

3 = มัทนา ปิยะมาศ.

6 = ระคม บุญเรือง.

9 = ไรอัน และคณะ.

ตารางที่ 4-1 สรุปลักษณะของครู (ต่อ)

ลักษณะของครู	เจาะของความคึกหรืองานวิจัย								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. ประเมินผลความเจริญของนักเรียนทุกชั้น	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
7. วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียน	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓
8. ใช้สื่อสารมวลชนเข้าช่วยในการสอน	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
9. พุศักต์เจน เข้าใจง่าย	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓
10. จำสอนนักเรียนได้	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
11. มีระเบียบในการทำงาน	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓
12. มีความคึกเริ่ม	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
ค. ความประพฤติของครู									
1. สุภาพเรียบร้อย	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
2. ยึดถือธรรมเนียมของครู	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-
3. มีคุณธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-
4. วางตัวได้เหมาะสม	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-
5. ไม่เล่นการพนัน	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
6. เป็นสมาชิกที่ดีของสถาบัน หรือองค์การ	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
ง. บุคลิกภาพและทัศนคติ									
1. มีใจเมตตา กรุณา	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓
2. เสียสละ เอื้อเฟื้อ ใจกว้าง	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-
3. ยุติธรรม ซื่อตรง	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-
4. มีความตั้งใจจริงในการทำงาน ชยัน อุตุน	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓

ตารางที่ 4-1 สรุปลักษณะของครู (ต่อ)

ลักษณะของครู	เจ้าของความกตัญญูหรืองานวิจัย								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย			✓		✓		✓		✓
6. มีมนุษยสัมพันธ์ดี		✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
7. ปรับตัวได้ดี	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
8. มีอารมณ์มั่นคง	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
9. มีบุคลิกภาพดี	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
10. รูปร่างไม่สำคัญ	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
11. แต่งกายเรียบร้อย	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-
12. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
13. รักอาชีพครู สนใจที่จะทำงานร่วมกับเด็ก	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-
14. ใจดีแต่เข้มแข็ง	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
15. เป็นผู้นำ	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
16. ส่งเสริมเพื่อนครู และความรู้ในอาชีพครูแก่ผู้อื่น	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
17. ร่าเริง มีอารมณ์ขันมองโอกาส	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-
18. ช่วยเหลืองานโรงเรียน	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
19. ร่วมกิจกรรมของชุมชน	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-
20. มีความสามัคคี	-	-	-	-	-	✓	-	-	-

จากตาราง จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยของแต่ละคน กล่าวไว้คนละกัน ลักษณะที่
สอดคล้องกันตั้งแต่ 3 งานวิจัยขึ้นไปมีดังนี้

1. ความรู้ของครู ครูต้องรู้จักวิทยาในการสอน และค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ
2. สมรรถภาพของครู ครูต้องสอนดีและปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ แนวแนวใดที่ ปกครองดีและก้าวหน้ากว่าความประพฤติของนักเรียน พุทธิศัจจนเข้าใจง่าย
3. ความประพฤติของครู ครูต้องยึดถือธรรมเนียมของครู มีศีลธรรม คุณธรรม และวินัยธรรม วางตัวได้เหมาะสม

4. บุคลิกภาพและทัศนคติของครู ครูต้องมีใจเมตตา กรุณา เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บุคลิกธรรมในการสอน ตั้งใจสอน ขยันและอดทนในการทำงาน มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันออกไป หรือที่สอดคล้องกันน้อย มีหลายลักษณะ เช่น จบการศึกษาชั้นสูง ออกข้อสอบเป็น วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน จำชื่อนักเรียนได้ ไม่เล่นการพนัน รูปร่างไม่สำคัญ ใจก็แต่เข้มแข็ง เป็นต้น รายละเอียดทั้งในตารางที่ 4-1 แล้ว

ก้นการเรียนการสอนนั้นได้กล่าวมาบ้างแล้วในเรื่องการดำเนินการประเมินศึกษา จึงนำมาเพิ่มเติมอีกดังต่อไปนี้

ประทีป สยามชัย⁶⁰ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณภาพของการประเมินศึกษา ดังนี้ คือ

1. ปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรับปรุงการวัดผลใหม่ และจัดให้ทุกคนได้เรียนทัดเทียมกัน
2. จัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับบุคคล มากกว่าจะจัดให้เหมาะสมกับชั้นเรียน

⁶⁰ ประทีป สยามชัย, "การส่งเสริมคุณภาพการประเมินศึกษา," ประชาศึกษา, 8 (มีนาคม, 2513), 428-439.

3. ใช้วิธีสอนหลายอย่าง รวมทั้งการใช้อุปกรณ์การสอนด้วย
4. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความอดุสาหะ และรักวิชาที่จะเรียน
5. จัดเวลาให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก

จากการสัมภาษณ์ชาติเรื่องการจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของชนบท ในส่วน
ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้⁶¹

1. พยายามให้งานในโรงเรียนเป็นชีวิตของจริง
2. แก้ปัญหาของชีวิตกับเด็ก
3. ร่วมมือกับครูและคนอื่นๆ
4. ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน
5. ทหาวิธีการให้เด็กนอกเมืองได้สัมพันธ์กับเด็กในเมืองบ้าง

อิสระ บัณฑิต⁶² ได้รวบรวมความคิดเห็นของครูตัวอย่าง จาก 71 จังหวัด ที่ได้รับ
เชิญเชิญเกียรติจากกระทรวงมหาดไทย ในวันฉลองครบรอบ 50 ปี ของการศึกษาประชาบาล
เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2514 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการอบรมนักเรียนพอสรุป
ไว้ว่า ในชั้นประถมศึกษาควรจัดให้มีชั้นเตรียมประถม 1 ปี ควรส่งเสริมค่านจริยธรรม
ควรร่วมมือกับทางบ้านสอดส่องดูแลความประพฤติของเด็ก ครูควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน
และควรให้อุปกรณ์การสอน และคู่มือในการเรียนการสอนให้ครบถ้วน

⁶¹ กระทรวงศึกษาธิการ, การสัมภาษณ์ชาติ..., หน้า 48.

⁶² อิสระ บัณฑิต, "ทัศนะครูประชาบาลตัวอย่าง," วิทยาสาร, 53(ตุลาคม, 2515),

อำไพ สุจริตกุล⁶³ ให้แนวคิดถึงปรัชญาการสอนระดับประถมศึกษาไว้ว่า "สอนให้เด็กมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม มีทักษะและความสามารถ จนปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข"

ธวาน แสงมะลิ⁶⁴ เห็นว่า หลักใหญ่ของการสอนคือการสอนให้รู้จักคิด รู้จักปรึกษาหารือเป็นกลุ่ม รู้จักหาความรู้เพิ่มเติม รู้จักเข้ากับคนอื่น ช่วยให้คนรู้จักคิดแก้ปัญหาดีกว่าการสอนความรู้เพียงอย่างเดียว

ตามรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ในส่วนกระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา ควรจัดดังนี้⁶⁵

ก. เนื้อหาสาระที่จะให้เรียนรู้ ควรจัดเป็นเรื่องๆตามความจำเป็นและความเหมาะสมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และเป็นไปตามลำดับความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้ โดยไม่จำแนกออกเป็นวิชาๆ เพื่อให้สามารถเน้นและครอบคลุมสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพมากขึ้น

ข. การจัดการวางเรียน ตารางกิจกรรมไม่ควรจัดเป็นรายชั่วโมงตายตัว แต่ให้สามารถยืดหยุ่นได้ให้เหมาะสมแก่เรื่องที่จะเรียน เช่น อาจใช้เวลา 20 นาที 40 นาที หรือ 60 นาที หรือ 120 นาที ก็ได้ ตามความเหมาะสม และในรอบ 1 ปี ควรมีเวลาเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน

⁶³อำไพ สุจริตกุล, "เขาผลิตครูประถมศึกษาได้อย่างไร," ศูนย์ศึกษา, 1 (มกราคม-กันยายน, 2515), 47.

⁶⁴กระทรวงศึกษาธิการ, การสัมมนาระดับชาติ..., หน้า 66.

⁶⁵สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย เรื่องเดิม, หน้า 104-105.

ค. ควรให้ผู้เรียนได้เรียนตามกำลังความสามารถของตน ไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ผู้เรียนทุกคนก้าวไปพร้อมๆกัน ให้ผู้เรียนได้รู้อัตราความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้า ข้อดี ข้อบกพร่องของตน มากกว่าการแข่งขัน ซึ่งก็ ซึ่งเด่น และให้ผู้เรียนรู้จักเรียน ทำงาน และอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีระเบียบวินัย

ง. ให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องที่จำเป็นร่วมกัน และให้เลือกเรียนสิ่งที่ตรงกับความสนใจ ต่างกันได้โดยไม่มีการแข่งขัน ให้ความภูมิใจ พึงพอใจในความสำเร็จเป็นขั้นเป็นอันของตน และยอมรับข้อบกพร่องที่ตนเองแก้ไข

จ. ควรลงทุนจัดทำแบบเรียน และอุปกรณ์ประกอบการเรียนต่างๆให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยถือหลักให้มีแบบเรียนหลักน้อยๆเล่ม หนังสืออ่านประกอบหลายๆเล่ม แบบเรียนสำเร็จรูปที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนโดยอิสระ และมีระเบียบวิธี ซึ่งควรจะได้รับพัฒนาโดยรับคน คู่มือครู แบบฝึกหัด และคู่มือกิจกรรมต่างๆที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวาง

ฉ. อาคาร สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมต้องจัดโดยถือหลักประหยัด อำนวยผลประโยชน์คุ้มค่า ไม่บีบคั้นความรู้สึกของผู้เรียน ลดการเบียดเสียด แข่งชิง และเจริญศูษาเจริญใจ

ช. กฎเกณฑ์ และระเบียบวินัยในการเรียน และอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมี แต่ควรเป็นระเบียบวินัยที่ทุกคนเข้าใจความหมาย เห็นชอบ และเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย

ฌ. แบบอย่างความประพฤติ การกระทำที่งดงามของครูผู้ควบคุมดูแล เป็นสิ่งจำเป็น ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีงามได้ แต่ไม่ควรเป็นผู้สอนถ่ายทอดประสบการณ์ให้ฝ่ายเดียว ครูควรเป็นผู้นำ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ชี้แนะแนวทาง และผู้ร่วมแก้ปัญหา ร่วมกิจกรรมการเรียนมากกว่า เป็นผู้รู้หมก หรือผู้ชี้ขาดขงการ และให้ผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตัวของเขาเองให้มากที่สุด

ฎ. การเรียนรู้ไม่ควรจำกัดเวลา และสถานที่เกินไป แต่ควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนรู้ในลักษณะและโอกาสต่างๆเช่น เกี่ยวกับการเรียนรู้ในชีวิตจริง การแบ่งภาคเรียน และการกำหนดเวลาเรียน ประจำวัน ประจำสัปดาห์ ก็ควรให้สัมพันธ์สอดคล้องกับแบบแผนชีวิต และความจำเป็นในการประกอบอาชีพของชุมชน ไม่ควรถือตามเวลาราชการเป็นหลัก

สรุปแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวแล้วมีลักษณะที่กระจายมาก ลักษณะที่สอดคล้องกันมีไม่เกินลักษณะละ 2-3 รายเท่านั้น และลักษณะที่สอดคล้องกันนั้นก็ตรงกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวแล้วในหมวดการจัดการประถมศึกษาด้วย คือ ให้ใช้วิธีสอนหลายวิธี รวมทั้งการใช้อุปกรณ์การสอนด้วย, คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล, จัดเวลาให้เหมาะสมและยืดหยุ่นได้, ส่งเสริมการทำงานแบบเป็นกลุ่ม, ร่วมมือกับเพื่อนครูและคนอื่นๆ, จัดให้มีอุปกรณ์การสอน หนังสือคู่มือ และหนังสืออ่านประกอบให้เพียงพอ, และเนื้อหาที่เรียนควรจะสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

แนวคิดที่ต่างกันออกไปในเรื่องการเรียนการสอน คือ ให้ปรับปรุงการวัดผลใหม่, ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความอดุสาหะ, แก้ปัญหาของชีวิตกับเด็ก, ให้เด็กในชนบทได้สัมพันธ์กับเด็กในเมือง, เน้นทักษะและความสามารถในการปรับตัว, จัดเนื้อหาเป็นเรื่องไม่แบ่งตามวิชา, เน้นให้ผู้เรียนรู้คุณค่าความก้าวหน้าของตนเองมากกว่าการแข่งขัน, จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียน, กฎเกณฑ์และวินัยต่างๆควรยึดหลักประชาธิปไตย, การเรียนไม่ควรอยู่เฉพาะในห้องเรียน, และการแบ่งภาคเรียนควรให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพของชุมชน ไม่ถือคามเวลาราชการเป็นหลัก

แต่ละแนวความคิดดังกล่าวแล้วทั้งหมด แต่ละคนมักจะเน้นเฉพาะด้าน ไม่กว้างขวางครอบคลุมวิธีการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด แต่แนวคิดจากการปฏิรูปการศึกษานับได้ว่ากว้างขวางมาก และครอบคลุมความคิดของคนอื่นๆที่กล่าวแล้วเกือบทั้งหมด

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้อาจนำไปเสนอแนะผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการประถมศึกษาได้พิจารณาปรับปรุงกิจกรรมของการประถมศึกษาให้เหมาะสมกับความคิดเห็นและความต้องการของชาวชนบทยิ่งขึ้น

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จึงไม่มีสมมุติฐานของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะทราบมโนทัศน์ของชาวชนบทเกี่ยวกับการประถมศึกษาในถิ่นต่างๆ

ดังนี้

- 1.1 ความสำคัญของการประถมศึกษา
- 1.2 จุดมุ่งหมายและเนื้อหาของการประถมศึกษา
- 1.3 การบริหารและการดำเนินการของการประถมศึกษา
- 1.4 ลักษณะของครูและการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ไม่รวมถึงปัญหาต่างๆในการจัดการประถมศึกษา และการจัดการศึกษา

แถบอื่นในระดับเดียวกัน

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะทราบมโนทัศน์ของชาวชนบทซึ่งมีอาชีพส่วนใหญ่ในทางเกษตรกรรม ไม่รวมถึงมโนทัศน์ของบุคคลทั่วไป

ความจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้แบบสอบถามที่ใช้สำรวจครอบคลุมปัญหาไม่หมด เพราะปัญหามีขอบเขตกว้างขวางมาก

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นชาวชนบทในจังหวัดลพบุรี เท่านั้น จะนำผลการวิจัยไปสรุปกับชาวชนบททั่วไปไม่ได้

คำจำกัดความของการวิจัย

มโนทัศน์ คือ การจัดประเภทของสิ่งเร้าที่มีลักษณะต่างๆร่วมกัน สิ่งเร้าเหล่านั้นอาจเป็น
สิ่งของ สิ่งมีชีวิต กิจกรรม หรือเหตุการณ์ต่างๆ

ชาวชนบท คือ ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนนอกเขตเทศบาล หรือ สุขาภิบาล ส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม

การประถมศึกษา คือ การศึกษาขั้นต้นที่จัดให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนเมื่อมีอายุครบตามที่
พระราชบัญญัติศึกษากำหนดไว้ มี 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี และระดับ
ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี